

[illegible] '42

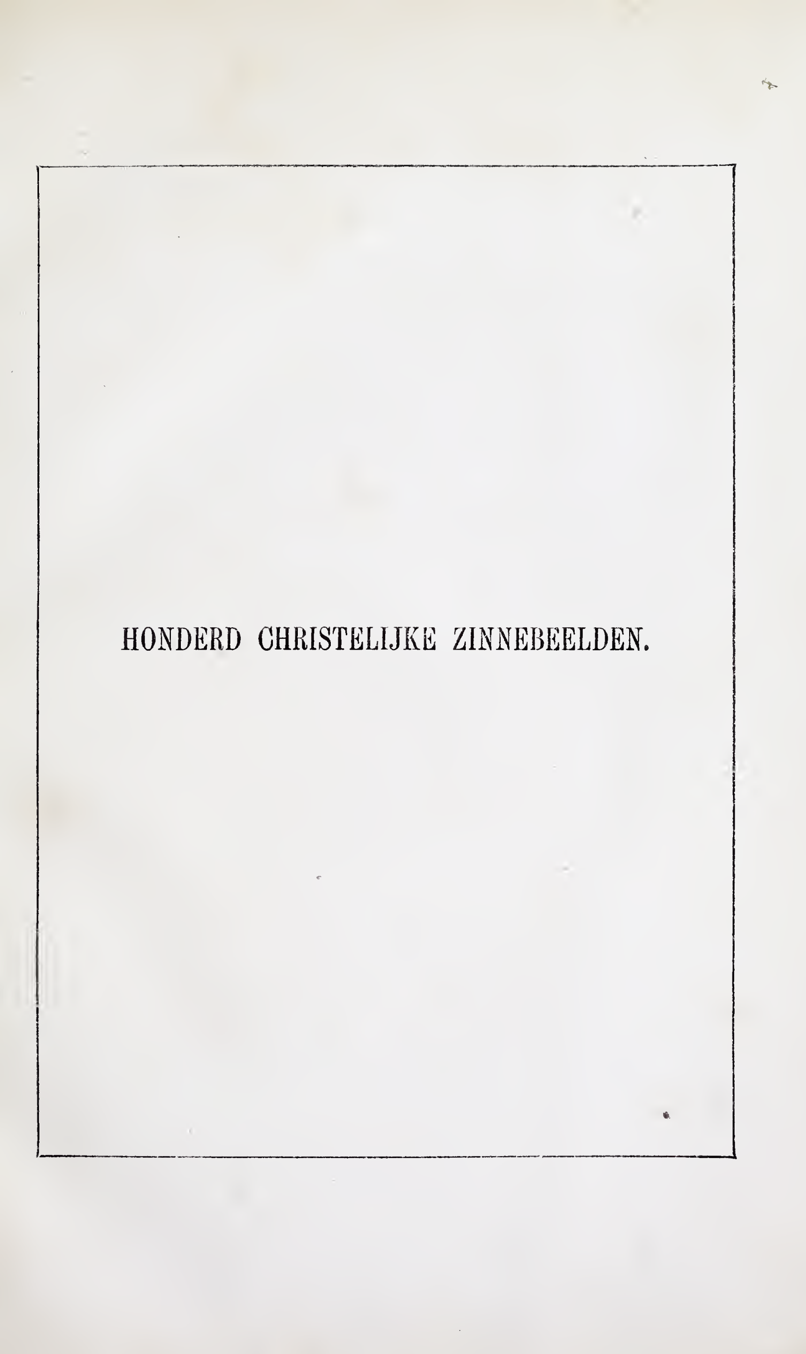
12/2

Myn Vriend Professor Wm J. A. Jonckbloet,
hoogachtend aangeboden.

A. Schinkel

Aug. 1854.

The editor –
one of 125 copies printed.



HONDERD CHRISTELIJKE ZINNEBEELDEN.



HONDERD
CHRISTELIJKE ZINNEBEELDEN

NAAR

GEORGETTE DE MONTENAY,

DOOR

ANNA ROEMERS VISSCHER.

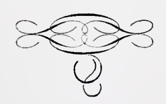
UITGEGEVEN NAAR HET OORSPRONKELIJK HANDSCHRIFT

DOOR

A. D. SCHINKEL.

Met een Fac-simile.

NIET IN DEN HANDEL.



GEDRUKT HONDERDVIJFENTWINTIG EXEMPLAREN.

1854.

Even als bij elk beminnaar onzer letterkunde, heeft ook bij mij, en dat van mijne jeugd af aan, ingenomenheid en warme bewondering bestaan voor ANNA *en* MARIA TESSELSCHADE, *de talentvolle dochters van* ROEMER VISSCHER. *Behalve het weinige nu, dat van beiden reeds het licht heeft gezien, bestaan er nog, in sommige verzamelingen, enkele voortbrengselen van haar dichttalent; doch als kunstjuweelen betracht, worden die met de grootste zorgvuldigheid weggesloten en als het ware verborgen gehouden. Zelden heeft men dan ook gelegenheid, zich in het bezit te stellen van een of ander dier onuitgegeven dichtstukjes, waarvan men soms wel heeft hooren gewagen, maar niet in de mogelijkheid was nadere kennis te nemen.*

Mij nu is het als eene soort van zedelijke verpligting voorgekomen, om, wanneer ik in mijne verzameling dergelijke kleinooden bezat, die niet als mijn uitsluitend eigendom te beschouwen, maar ze, naar mijn vermogen, door den druk tot meer alge-

van dit boeksken, thans voor ANNA *als dichteresse te kunnen herhalen, en vlei ik mij, dat deze uitgave dit mijn pogen zal bevorderen en aan mijne vrienden, die even als ik hare verdiensten huldigen, niet anders dan aangenaam zijn zal.*

A. D. SCHINKEL.

'S GRAVENHAGE.



INLEIDING.

Anna roemers was, als men weet, de oudste dochter van roemer visscher, den bekenden geestigen kwinkdichter. In 1584 geboren, was anna tien jaren ouder dan hare jongste zuster, maria tesselschade, die met haar den letter- en kunstroem deelde, waarmede beider naam steeds in de geschiedenis der Vaderlandsche Kunst en Letteren vermeld wordt. Roemers tweede dochter, geertruid, is minder vermaard geworden en dankt het alleen den wijdluftigen naam harer beide zusters, zoo ook de hare thans nog door hare landgenooten gekend wordt; zelfs is die naam eerst in den laatsten tijd een paar maal ter sprake gebracht. Het eerst namelijk in het Mengelwerk der Vaderl. Letteroefeningen voor 1827, bladz. 657, naar aanleiding van eenige Aanteekeningen in het bezit van Mr. g. van leeuwen. Zij was gehuwd met nicolaas van buyl, Onderschout te Amsterdam, en het is dus hare woning, waarheen wij tesselschade, bij hare ongesteldheid van het jaar 1644, zien

overbrengen [1]. Een tweede maal vinden wij den naam van „TRUITJE VISSCHER" als getuige bij het huwelijk van TESSELSCHADE vermeld, naar de mededeeling van den Heer RAMM. ELSEVIER in den Navorscher van dit jaar (bladz. 64). In eene, nog ongedrukte, aanteekening van ERNESTUS BRINCK [2], in het bezit van den Heer F. A. RIDDER VAN RAPPARD, lezen wij daarenboven: „ROMER, die Visscher, ille Belgicus Martiali heeft 3 dochters, die alle in zeer fraje exercitiën sijn opgetoogen; connen seer fray musique, schilderen, in glas schrijven ofte graveren, referein maken, emblemata te inviseren, allerlei manufacturen van borduren, oock goet swemmen, en het zich geleert hebben in haer vaders tuyn, alwaer een grachte met water was, extra urbem. Sijn jongste dochter heet TESSELSCHAE, omdat sy geboren was op dien tijt als in Tessel veel schepen bleven, oock omdat hy daer

---

[1] Zie VAN BAERLES *Brief* in *Tesselschade Roemers en hare vrienden*, bladz. 47.

[2] ERNESTUS BRINCK was van een zeer oud Harderwijksch Regeringsgeslacht, studeerde te Leiden, en werd in 1612 Secretaris van onzen gezant, CORN. HAGA, welke betrekking hij echter bereids in 1613 of 1614 weder verliet. Hij werd later Bibliothecaris zijner vaderstad, en Burgemeester, en als zoodanig afgevaardigd op de landdagen van het Veluwsche Kwartier. Hij stierf in 1649, kort voor de oprigting der Geldersche Hoogeschool, waartoe hij welligt heeft medegewerkt. BRINCK schreef de aanteekening wegens ROEMER VISSCHERS dochters in 1612 te Amsterdam, toen hij, blijkens het schrijven van ROEMER in BRINCKS Album, bij ROEMER in Amsterdam is geweest. S.

veel by verloor. Eenigen tijt daerna wierd de veste voor sijn huys afgebroocken by den Monckelbans-toren, om die stat te vergrooten; soo noemde hy sijnen hondt Schae-baet, omdat hy, schae in Texel geleden hebbende, nu wederom baete creech by het ofbreken der stadsmuyren, die recht voor sijn huys stonden, ende dat daerom nu sijn huys soude ..lden in de stadt comen ende meer weert sijn."

Anna dan was de oudste dier drie „welopgetoogen" en begaafde meisjens, en daarbij, door den dood harer moeder, geroepen de opvoedster harer zuster en de steun haars vaders te zijn. Zij offerde aan die roeping meer dan één uitzicht op een goed en gelukkig huwelijk, waarvoor zij den welverdienden lof van CATS oogstte:

Anchises lam en stram, door veelheydt sijner dagen,
Wiert op den kloeken hals van sijnen soon gedragen;

. . . .

Ghy draeght niet voor een reys u vader hier of daer,
Ghy draeght den ouden man geheel het ronde jaer.

. . . .

Aeneas heeft, 't is waer, sijn lieve vrouw verloren,
Doen hij sijn vader droegh; ghy geenen man verkoren,
Om met te vryer hart te draghen desen man,
Die niemandt nu en heeft, die hem meer draghen kan.

't Was trouwens slechts de billijke dank aan hèm verschuldigd, die haar, naar VONDELS zeggen,

In wijsheidsschool van jonghs (had) opgequeeckt.

En zij had die school niet te vergeefs doorloopen; de „wijze" ANNA plach haar HUYGENS, in tegenstelling harer meer „schoone", tien jaar jonger zuster, te noemen; maar niet om die tegenstelling slechts verdiende zij dien naam. Indien CATS haar „Niet uyt (haar) moeders schoot, maar uyt (haars) vaders hooft" geboren rekende, en meende, dat haar geest volstaan kon, om te bewijzen dat niet „alle wijsheydt sit ghedoken in den baert," zoo gaf hij haar slechts den lof, die haar toekwam. Eene zedige schranderheid, een meer dan vrouwelijke beradenheid, een bedachtzame kalmte spreekt er uit alles, wat ons van haar bekend is geworden. Een schrander vereerder van TESSELSCHADE — Dr. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK [1] — heeft zeer juist doen opmerken, hoe wij in deze bovenal de beminlijke vrouw leeren kennen, die door haar schoon niet minder aantrekt, dan zij door haar zacht gemoed en innige liefde boeit; in ANNA wordt het mindere lichaamsschoon door de krachtiger, de mannelijke vastheid van geest vergoed, wier gemis de zachte en tedere TESSELSCHADE op menig droeven traan te staan kwam en haar eindelijk zelfs te vroeg in het graf sleepte, haar door hare moederlijke teêrheid gedolven [2]. ANNA's bezadigde en tevens toch zuiver vrouwelijke aard spreekt vooral ook in haar

---

[1] In zijne aankondiging van *Tesselschade Roemers en hare vrienden* in het *Athenaeum* voor 1853.

[2] Men kent de treffende dichtregels van HUYGENS; verg. *Tesselschade Roemers en hare vrienden*, bladz. 59 vv.

„deftig soet ghedicht", als HEEMSKERK het noemde, „Waerdoor (hij) te ghelijck vermaeckt (werd) en gesticht." En inderdaad heeft de liefelijke dichter der Minnekunst het karakter van ANNA's dichten in dien versregel zeer juist uitgedrukt. Met grooter dichtgaaf dan hare schoone zuster begaafd, gaf zij den vorm harer verzen het merk van voldingender kunst, maar verschillen deze tevens ook door den inhoud van die van TESSELSCHADE, en mogen allen met recht den naam van „wijze dichten" dragen, hun door hare bevriende tijdgenooten gegeven, terwijl zij toch tevens al het aangename hebben, dat hen „vermakend" stichten doet. Met dien bezadigden aanleg echter moest zij zich vooral tot het zededicht getrokken voelen, dat in dien tijd zich veelal in dusgenoemde Zinnebeelden uitte. Zoo heeft zij in 1614 haars vaders Zinnepoppen met een puntig bijschrift van tweeregelige rijmpjens versierd, en vond zij zich door de Emblemes harer Fransche kunstgenoote, GEORGETTE DE MONTENAY, genoopt, die in een Hollandsch gewaad te steken; zij kon daarbij, behalven hare dichtgaaf, tevens die harer fraaye schrijfkunst doen schitteren, door boven ieder der fransche dichtjens, met hare keurige pen, hare vertaling te stellen, in den letterlijken zin als of het, naar het gewone zeggen, „gedrukt", als of het in plaatdruk gegrift was. De bijgegeven afdruk van haar opdrachtversjen, dat naauwkeurig naar het oorspronkelijke is overgebracht, strekke er ter proeve van. Hare vertaling is, gelijk zij het zelve daarin zegt, niet woordelijk naar het Fransche dicht gevolgd, maar hier en daar naar „'t goetduncken van (haar) cleyn

verstant", zoo als zij het met beminnelijke bescheidenheid uitdrukt, gewijzigd en uitgebreid of toegepast. — „Doe ick" zoo schrijft zij daar verder,

„Doe ick u boeck creech in de hant,
t Heeft my soo wonder wel behaecht,
Te meer omdat het van een maecht
Gheschreven was;"

waaruit zich lichtelijk laat afleiden, dat hare vertaling van vóor haar huwelijk, dat trouwens eerst met haar 40ste jaar, in 1624, plaats greep, dagteekent; uit de nog mindere geoefendheid, die er, in vergelijking van latere gedichten, in kenbaar is, laat zich bovendien opmaken, dat zij zelfs geruimen tijd te voren is gemaakt. Behalven dien maagdelijken staat der dichteres van 't oorspronkelijke, mag men echter in de eerste plaats voorzeker ook de ernstige zin en strekking der dichtjens als de reden, waarom het boek haar bijzonder behagen moest, aanvoeren. Reeds SCHELTEMA [1] heeft, naar aanleiding harer dichten, op de godvruchtige stemming van haar gemoed gewezen, en deze spreekt zich dan ook kennelijk genoeg bij haar uit. Dat de streng-protestantsche zin der Fransche versjens haar daarbij niet stuitte noch hinderde, bewijst voor de gezondheid van haar kristelijken geest, die zich, door de enkele harer kerk weêrsprekende regelen en

[1] *A. en M. T. de dochters van Roemer Visscher*, bladz. 31.

gevoelens, niet weêrhouden noch afschrikken liet, om, hetgeen er, ook in Protestantschen vorm, werkelijk godsdienstigs geschreven was, naar zijne waarde te schatten en zich eigen te maken. Slechts een enkele maal vond zich, naar het schijnt, hare Roomsche pen gedrongen, alle verandwoordelijkheid van een, haar kerkelijk geloofsbegrip bepaaldelijk weêrsprekende en verwerpende uitspraak van zich af te schuiven. Zij haalde — zoo zij zelve althans, gelijk waarschijnlijk is, dat deed — eene fijne schrap door het dichtjen, dat van „'t Gedroomde vaghevier" gewaagde; een billijk en bescheiden verzet, een kennelijke en toch zoo geheel lijdelijke weêrstand tegen de onroomsche en daarbij vrij hard geuite woorden, dat het niemand voorzeker der begaafde, maar steeds harer kerk getrouwe vrouw euvel afnemen kan. Hare verzen nemen overigens, zoo als zich dat van dergelijk zededicht van zelf verstaat, geen hooge vlucht; zij spreken, in korten en bondigen stijl, de lessen uit, die zij ieder in zich bevatten, maar overtreffen daarbij, gelijk men zich bij de vergelijking al aanstonds vergewissen zal, ook bij de mindere geoefendheid, die zij, als wij zeiden, nog verraden, het oorspronkelijke in waardij; in enkelen, zie bijv. 11, 13, 21, 28, 30, 49, 87, 94, laat zich reeds de dichteres der oorspronkelijke en bondige bijschriften bij haars vaders Zinnepoppen, niet miskennen. Gewis zal het dan ook niemand bevreemden, dat wij onzen waardigen vriend, den huidigen eigenaar van ANNA ROEMERS' keurig schrijf- en dicht-werk te meer tot deze uitgave hebben aangespoord, als er hem zijn eigen milde, en

op zijne kunst-schatten steeds zoo weinig naijverige zin buitendien reeds toe noopte. Mocht een gelukkig toeval TESSELSCHADES verloren TASSO [1] later nog eens in even onbekrompen handen spelen!

LEIDEN, 1854. V.

---

[1] Blijkens eene aanteekening in WILLEMS' *Mengelingen*, blz. 65 en volgg., bevond zich die vertaling in de „uytmuntende bibliotheek, bestaende in de gewigtigste keurlykste en zeldsaemste boeken, enz. welke publieq verkogt zal worden in Den Hage, op Maendag 8 Oct. 1764 en volgg. dagen, ten huise van J. GAILLARD, in de Gortstraet, door M. F. L. VARRON en J. GAILLARD, Boekverkoopers." Zij kwam daar dan echter, onder N°. 1592, als: „Torquato Tasso, Hierusalem verlost, vertaelt uyt het Italiaens door JOOST VAN DEN VONDEL, en van denzelven eygenhandig geschreven, in fol." voor, en werd er voor ƒ 28-15 aan zekeren DUBOIS verkocht. ANNA schijnt er een blad van bezeten te hebben, „zulks op papier gesteld, dat het naeuwelijks leesbaer was", maar dat door den dichter VOLLENHOVE bij haren „zoon en erffgenaam" gezien werd. Mogelijk dat deze of gene onzer „navorschers" gelegenheid vindt, omtrent eén en ander verdere nasporingen in het werk te stellen. Dat VONDEL TESSELSCHADE's werk nagezien, gekuischt, en in 't net geschreven hebbe, laat zich ligtelijk verklaren uit hare gewoonte, haren dichterlijken vrienden het „betittelen en bekladden" harer dichten, op dat deze „daerdoor suyver werden", op te dragen. Verg. haar briefjen aan VAN BAERLE in *Tess. Roemers*, enz., bladz. 38.

Aen Ioffrouwe Georgette de Montenaÿ.

Georgette, Gij vergeeft het mij
Dat ick soo stout, vermetel sij
Dat ick in onse duytsche tael
Van woort tot woort niet altemael
T' francoys ghevolght heb, noch u sin
Recht uytgebeelt: maar smeet daar in
t goetduncken van myn cleyn verstant.
Doe ick u boeck creech in de hant
T' heeft my soo wonder-veel behaacht
te meer om dat het van een Maacht
Gheschreven was. Dat docht my gróót.
Ick wenschte sulcken speelgenoot
Maar cant int Lichaem niet gheschien,
Myn Geest sal lyckwel by u vlien.

A.R.V.

1.

SAPIENS MULIER ÆDIFICAT DOMUM.

Voyez comment ceste Reine s'efforce,
De cœur non feinct, d'avancer l'edifice
Du temple sainct, pour de toute sa force
Loger vertu, et dechasser tout vice.
Notons que Dieu la rend ainsi propice,
Afin qu'il soit glorifié en elle;
Et qu'on soit prompt, ainsi qu'elle, au service,
Dont le loyer est la vie eternelle.

Siet hoe dees Coningin ons voorgaet tot exempel,
Slaet selfs de handen aen en voordert Godes tempel;
Herbercht daerin de Deucht, hout gauw en vlijtich wacht,
Dat daer geen ondeucht snoodt ter sluyck wert ingebracht.
Siet Godt maeckt haer bequaem, en alle die begeeren
En iet voornemen tot sijns naems lof, prijs, en eeren,
Die ongeveynst, als sy, nae synen wille leeft,
Hy, wt genaed, voor loon het Ewich Leeven geeft.

2.

SURGE.

Cest homme vif s'est bien peu à mort mettre;
Ores est mort. Qu'il se face revivre.
Adam pecha, et ne se peut remettre
En pureté, ains eut à peché suyvre.
Ainsi nous tous, tant que Christ nous delivre,
Enfans d'Adam, tousiours souillés serions,
Serfs de peché, par lequel nous mourrions.
Hors Christ n'a rien, qui dure mort ne livre.

't Leeven dat ghy u neemt, door wanhoop helsch ghedreven,
O onvermogen mensch! kunt ghy u niet weer geven.
De val van Adam, die noch aen ons allen hecht,
Mocht door sijn eygen cracht niet werden opgerecht.
Ten waer dat Cristus was tot onse heyl gebooren,
Als Duyvels slaeven wy in sonden moeten smooren
En derven eeuwichlyck. Daerom was ons van noodt
Goodts Soon, die ons alleen kan vryen van de doot.

3.

DE PLENITUDINE EIUS.

Pource que tant eslongnés de Dieu sommes,
Qu'impossible est à nous de l'aprocher,
Naistre il a fait son fils semblable aux hommes,
Fors qu'il est net et exempt de pecher.
Qui se veut donc de peché depescher,
Et de Satan fuir la servitude,
S'en vienne à Christ pour sa soif estancher;
Car nous puisons tous de sa plenitude.

Omdat wy jammerlyck van Godt waeren verdwaelt,
Soo sondt hy ons sijn Soon, die heeft ons weerghehaelt;
Sijn Soon! die hy uit lieft, niet wt verdienst, ons jonde,
In alles ons gelijck, behalven in de sonde.
Wie keeren wil, en die sijn dwaelen quaet beschreyt,
Wie vlieden wil de slaefsche Duyvels dienstbaerheyt,
Die coom tot Crist, die vrijdt en laeft u met sijn bloet,
Dat hy u schenckt om niet, in vollen overvloet.

4.

RECTUM JUDICIUM.

Le Fils de Dieu seul iuste et tout parfait,
Nous a son ioug doucement presenté;
Mais cest ingrat, qui conte n'en a fait,
S'est d'un tel bien par orgueil absenté.
Puis donc qu'ailleurs n'est vie, ne santé,
Qui monstrera que Dieu luy ait fait tort,
Si le rebelle en sa temerité
S'est trouvé pris du licol de la mort? —

Cristus, die voor ons heeft soo veele wtghericht,
Biedt ons sijn juck aen, dat soet, lieflyck is en licht;
Maer veel ontdanckbaere, door hovaert stout ghedreven,
Willen tot hun behout haer daer niet onder gheven.
By Godt ist altemael. Om niet ghy 't al verliest,
Nu ghy, o, willens quaet! het slimst voort beste kiest.
Die dan hertneckich van het quaet niet sijn te wicken,
Vallen rechtvaerdich in des Doots en Duyvels stricken.

5.

NON TUIS VIRIBUS.

Comme le fer s'esleve par l'aymant,
L'homme est de Dieu par Christ tiré aussi.
Ne soit donc pas rien de soy presumant,
Car rien n'y a de sa nature icy.
Christ vray aymant en haut l'esleve ainsi,
Non sa vertu, ny œuvre, ny merite;
Ce qui est sien, c'est mal qui Dieu irrite.
Bref, il n'a rièn que par grace et merci.

De seylsteen treckt alleen puir yser nae hem toe;
Maer Cristus treckt oock vaeck des menschen herte, hoe
Verkeert, vuyl, en besmet, tot alle boosheyt vaerdich,
Door eygen schult vervreemt, sijn goedheyt gansch onwaerdich.
Ach, waere seylsteen, Crist! u berremherticheyt
Vergrammen wy steets met ons boos ondanckbaerheyt;
Sloffe onachtsaemheyt, die wendt ons tot het quaede,
Ghy treckt ons, niet beweecht door wercken, maer ghenade.

6.

ET HÆC EST VICTORIA QUÆ VICIT.

Ceste foy haute et surpassant le monde
Est pour monstrer, qu'elle est victorieuse
Sus iceluy, quoy qu'en malice abonde.
Je say que c'est chose fort ennuyeuse,
Que suporter la rage furieuse
Du monde ingrat, Satan, et nostre chair:
Mais puisque foy en a victoire heureuse,
Par Jesus Christ, rien ne nous doit facher.

't Onwanckel vast Geloof passeert en heeft victory
Over de werelt, en haer valsch gepronckte glory;
't Onmachtich Ongeloof, vol boosheyts overvloet,
Treedt sy grootmoedichlyck verwonnen onder voet.
Sy isser boven op! gheen aenloop mach haer quellen
Van werelt, Duyvel, vlees, noch vrese van der hellen.
Die door 't Geloof an Crist dan lofflyck triompheert
Is recht gheluckich; want niet isser dat hem deert.

7.

EX PARVO SATIS.

Ce feu, non feu, fondé dessus un songe,
Soufflé de loups d'habits simples couvers,
Où ces corbeaux aportent leur mensonge,
S'en va esteinct. Car par tout l'univers
Les abus sont presque tous descouvers.
Le sang coulant pur de l'arbre de vie
Suffit pour tous purger et mettre à vie,
Et rendre mort ce feu feinct des pervers.

't Gedroomde Vaghevier souw wtgaen en vercouwen
Sonder veel loogens, om de looghen t' onderhouwen;
Dit nu veel Ravens swart is 't aldervetste aes,
Boeten daerme dit vier; de wolven met gheblaes
Doen vast haer best, int cleet van heylich schijn bedeckt,
Doch met dees ydelheyt nu vele wert gegeckt.
't Bloet, dat uyt 's leevens-boom comt overvloedich plassen,
Heeft crachts ghenoech om al ons sonden aftewassen.

8.

CHRISTUS JUSTIFICAT.

La foy en Christ est celle mesme pierre,
Sur la quelle est basti tout l'edifice
Du temple sainct, comme dit Christ à Pierre;
C'est celle aussi par qui avons justice,
Qui à beaux fruicts produire est si propice,
Que d'elle sort ceste vive esperance,
Puis charité, dont part en abondance
Toute bonne œuvre, ennemie de vice.

De vaste steen, daer Godt belieft heeft op te bouwen
Sijn kerck, dat is Geloof. 't Ontwyfelyck vertrouwen
Op Cristus synen Soon, daerdoor soo werden wy
Rechtvaerdich, suyver, en van alle sonden vry.
't Geloof, dat brengt ons voorts veel treffelycke vruchten,
Als Goddelycke Liefde en Hope sonder duchten,
Veel ander Deuchden meer baert sy in overvloet
Doot-vyandin van 't quaet, maer moeder van het goet.

9.

SINE OPERIBUS MORTUA EST.

De ceste foy sort une Tousiours-vive,
Monstrant par là n'estre point chose morte,
Ce n'est pas foy celle qu'on voit oysive,
Et qui beaux fruicts en sa saison n'apporte.
Sainct Jaques donc accorde en ceste sorte
Avec Sainct Paul, que la foy justifie;
Rien de justice à l'œuvre ne rapporte,
L'œuvre est peché sans la foy, ne t'y fie.

Het levende Geloof ghelijckt dit groene kruyt,
Dat altijt wederom schiet nieuwe blaeden uyt.
't En is geen Recht Geloof dat sterft in tegenheden,
Het rechte leeven-cruyt bloeyt al ist afgesneden.
Goe wercken toonen dat 't Geloof noch vruchtbaer leeft,
Wercken sonder Geloof doot en verdoemen gheeft;
Sonder die men 't Geloof voor doot geloof moet houwen,
En die alleen en moet men nimmermeer vertrouwen.

10.

NOLITE CONFIDERE.

Nulle rigueur, tempeste, ny orage,
N'ont offensé ceste haute esperance,
Mais la terrestre a receu grand dommage;
Ainsi sera tousiours la recompense
De l'homme fol, qui a sa confiance
Aux princes grands, ou mesme en sa vertu;
Mais qui en Dieu mettra son asseurance,
Il ne sera confondu n'abatu.

Geen bulderige storm, noch schrickelyck onweer
Dat aertsche dingen brosch stoot stucken en smijt neer,
Vermogen niet met al; de werelt wil vergaen,
Als noch de vaste hoop blijft onverwrikbaer staen.
Ach sotte mensch! onvast en ydel ist 't betrouwen,
Dat ghy op Princen-gunst of eygen deucht wilt bouwen.
Maer die op Godt sijn hoop en vast betrouwen stelt,
En werden nimmermeer beschaemt noch neergevelt.

11.

QUEM TIMEBO.

Du grand peril des vens et de la mer,
Cest homme a bien cognoissance tres claire,
Et ne craind point de se voir abismer,
Puisque son Dieu l'adresse et luy esclaire.
Nul, qui en Dieu remet tout son affaire,
Ne se verra despourveu de secours;
Mais cestui-la, qui fera le contraire,
Sera confus par son propre recours.

Int midden van de zee, daer dulle winden maken
Een schrickelyck tempeest, is Godt dees man sijn baken;
Daer seylt hy recht op toe; noch klip, noch drooge zant
En deert hem, daer soo menich duysent schip op strant.
Die vast op Godt vertrouwt gaet nimmermeer verlooren;
Hy wil hem helpen en altijt in noodt verhooren.
Maer die Godt niet vertrout, moet weeten voor gewis,
Dat daer gheen plaets voor hem sonder peryckel is.

12.

SED FUTURAM INQUIRIMUS.

Ce pelerin peu à peu s'achemine
Pour arriver à la cité celeste,
Et n'a regret qu'autre que luy domine
Ses champs, chasteaux, et que rien ne luy reste.
Voicy qui fait, que rien ne le moleste,
Considerant que maison permanente
N'avons ça bas, mais bien mortelle peste,
A tous qui n'ont plus haut mis leur attente.

Dees Pelgherim, met staech te gaen, benaersticht hem,
Om haest te comen in het nieuw Jerusalem.
Geen schat noch heerschappij en mach terugh hem houwen,
Daer meest de weerelt sich verdoolt op gaet betrouwen.
Ontslaet hem van die moeit, want hy weet voor gewis,
Dat hier beneden gheen blyvende plaets en is.
„Jammerdal, veel elendt, veel leet, veel druck, veel clagen,"
Seyt hy, en sucht, „wanneer werd ick van u ontslagen?"

13.

A QUO TREPIDABO.

Cest homme icy, prest à tumber en bas,
Et se froisser, au moins en apparence,
Monte tousiours et rasseure son pas,
Sachant que Dieu le soustient d'asseurance.
Que tout Chrestien donc prie en confiance
Dieu, qu'il le tienne et ne le laisse point;
Car s'il nous laisse, il n'y a esperance
D'aucun salut iusqu'à un petit poinct.

Dees man, soo 't schijnt, beklimt een sorchelycke leer,
Lijckt los ghenoech te staen, om bof van boven neer
Te tuymelen om laech, noch vreest hy niet met allen;
Hy weet, als Godt hem hout, heeft hy geen noot van vallen.
O, Cristen menschen! reyckt nae Godt toe met u hant,
Bidt met vertrouwen dat Hy u bewaer voor schant;
Want sonder hem moet ghy 't met vallen suer bekoopen,
Stut, heyl, noch salicheyt is buyten hem te hoopen.

14.

OPERAM PERDERE.

A cest archer insensé sembloit bien,
Qu'à chef viendroit de la chose entreprinse;
Mais sur l'enclume il ne proufite rien,
Pleignant trop tard la peine qu'il a prinse.
Les ennemis de Christ et son Eglise
Lairront ainsi arc, flesches, et escu;
Car trop vaine est toute leur entreprinse,
Le fils de Dieu ne peut estre vaincu.

Vermogen pijlen iet teghen ghetempert stael,
Wtsinnigh schutter? neen! al schoot ghy duysentmael;
Te laet ghy klaegen sult: mijn aenslach wil niet lucken!
Als al u pijlen brosch ghebrijselt sijn en stucken.
De vyanden van Cristus kerck-gemeynt en bruyt
En winnen nimmermeer hun zeer begeerde buyt;
Om niet ist en vergeefs, dat s' oyt hebben begonnen,
Godts Soon, die stercke Helt, sal nimmer sijn verwonnen.

15.

HOC SERMO VERITATIS EST REPROBIS.

Comme les pots se sechent au soleil,
Ainsi les cœurs des pervers s'endurcissent,
Oyans la voix et le divin conseil
De Dieu, qui veut qu'à luy se convertissent.
Il les appelle et ils aneantissent,
Tant qu'en eux est, de Dieu la verité.
Confessent donc maintenant, qu'ils perissent
Tresiustement par incredulité..

Gelijck de schone son droocht d'ongebacken pot;
Soo droocht het herte van de boosen, als haer Godt
Raedt, dat sy haer intijts tot hem souden bekeeren;
Sy passen daer niet op, willen verhert niet leeren.
Sijn goetheyt roepse en haer alle hulpe biedt,
En seyt: voorwaer de doot des sonders wil ick niet.
Ghy, die door ongheloof recht schuldich gaet verlooren,
Moet kennen, overtuycht, dat ghy noyt wilde hooren.

16.

SIC FIET FILIIS INIQUITATIS.

La Corneille a en soy ceste finesse,
De monter haut, pour sa nois mieux casser
Dessus la pierre, en plus grande rudesse.
Ainsi Dieu laisse aucuns pervers hausser,
Pour tout à coup les desrompre et froisser
Plus grievement, à fin qu'il soit notoire,
Que tout orgueil luy seul sait abaisser;
Et ce voyant qu'on luy en donne gloire.

Souw oock de noot hem wel ghelucklich achten mogen,
Omdat een kray met hem was hemel-hooch ghevlogen?
Neen! als hy meent te sijn van laecheyt alderverst,
Soo laet de kray hem los, dan valt hy dat hy berst.
Alsoo laet Godt wel toe der godtloosen verheffen,
Opdat haer hooghe val met meerder slach souw treffen;
Hy plet haer hoovaert trotsch, vermorselt haer tot stof,
Verweckt sijn volck hierdoor om hem te singen lof.

17.

DURUM EST TIBI.

Ce regimbeur contre les éperons
Nul tant que luy en ce faisant offense.
Par tel miroir monstrer nous esperons
Combien l'inique est loing de ce qu'il pense.
Pour maintenir ce qui farcit sa panse,
Voudroit troubler tous les quatre elemens
Encontre Christ; mais pour sa recompense
Ne s'est acquis que peines et tormens.

Die dul hartneckich stoot tegen de scherpe spooren
Quetst pijnnelyck hem self. De moeite is verlooren
Van d'onrechtvaerdige, en verdt ist daer van daen,
Hoeseer hy woeden, om te moogen houden staen
Haer ketterij. Want om gelt en eersuchts begeeren
Souden wel tegen Crist het onderst boven keeren
Van d'eelementen al; maer dits haer loon: met schant
Werptse Godt eeuwich in d'onlesschelycke brant.

EIICE PRIMUM TRABEM.

Cest ignorant, ne cognoissant son mal,
Vouloit tirer de tous yeux le festu,
Ne voyant pas en soy le principal;
Mais par ce bois Dieu luy dit: que fais tu,
Qui de tout vice et mal es abatu,
Et neantmoins veux autruy corriger?
Corrige toy, si non seras batu.
Qui n'a vertu, ne peut autruy renger.

Die door onwetenheyts onkunt goetdunckent dwalen,
Willen wt yders ooch een cleyne splinter haelen.
Tot sulck een Cristus seyt: O ghy neuswijse schalck,
Siet ghy niet in u ooch de groote plompe balck?
Ghy sijt tot boven toe vol gruwels en afgrijsen
Ghepropt, en wilt verwaent een ander onderwijsen.
Betert u selven eerst, en dan een aer bekeert;
U woorden sijn maer wint. Maer voordoen crachtich leert.

19.

SI DOMINUS VOLUERIT.

Cest homme fort prent tout son passetemps
Et met sa force à ce monde presser.
La mort le trompe et coupe avant le temps
Tous ses cordeaux, luy faisant tout laisser.
Princes et Rois ont bien de quoy penser,
Qu'un roy tresfort et tres iuste est leur maistre,
Qui sait et peut leurs desseins renverser,
Et son secours aux siens faire cognoistre.

Hoe opgheblasen ghy de weerelt wilt verdrucken,
Gheweldighe Tyran, ten sal u niet gelucken.
Int midden van u lust, alst wel gaet na u sin,
Sal d'onverwachte Doot heymelyck sluypen in,
Snyden u leeven af. Ghy grooten, sijt ghedachtich,
Dat een veel grooter heer u allen is te machtich,
Die u voornemens weet en crachtich wederstreeft,
En aen de synen soo sijn hulp te kennen gheeft.

CANE.

Le Prince vieil, ignare, et non savant,
Qui n'a de soy aucune experience,
Sus voix d'autruy son peuple va jugeant,
Sans que du faict ait nulle cognossance;
Tel Prince on peut nommer, sans qu'on l'offence,
De son conseil non chef, ains trompeteur,
Qui de la loy du vray Dieu se dispense,
Pour estre veu de ses serfs serviteur.

Een suffert van een Prins, die onverstandich dof,
Niet weet, niet siet, niet hoort, maer, achteloos en slof,
Na 't hooren seggen van een ander recht gaet spreecken,
En self niet onderscheyt de deuchden en gebreecken,
Dees Prins (slechts met de naem) moet weeten, dat hy wis
Geen hooft van synen Raet, maar slechts trompetter is.
Die dan vertrouwt sijn om Goodts wetten wt te deelen.
Moeten met sulcken Prins in alles veel verscheelen.

21.

SIC VIVO.

Par main d'autruy la lampe veut esteindre
Ce Chahuan, qui haït toute lumiere,
Pour puis apres à boire l'huile atteindre,
Sans qu'on le puisse au jour chasser arriere.
Or l'Antechrist cuide en ceste maniere
Esteindre aussi par Rois le fleurissant
Regne de Christ, clarté vive et entiere,
Pour devorer puis apres l'innocent.

Een anders hant ghebruyckt dees uyl, om blussen uit
De lamp, op dat daer nae de oly wert sijn buyt;
Haet alle licht en heeft in duysterheyt behagen,
Van vrese dat men hem sou sien en fluckx verjagen.
Soo meent de schalcke en vervloeckte Antecrist,
Door koningen, die hy noch daegelyckx ophist,
Te dempen Godes woort, licht boven alle claerheyt;
Omdat hy logens leert, soo haet hy alle waarheyt.

22.

COINQUINAT.

Simple ignorance aucuns encor' excusent,
Mais ceste-cy, crasse et malitieuse,
Crasse la dy, de ce mot duquel usent
Les anciens, pour la rendre odieuse.
Des apostats est ceste vitieuse
Le vray pourtraict. Car, pour remplir leur panse,
Reiettans Christ, font sa voix tenebreuse,
Souillans le monde et eux par leur bobance.

Hoewel onweetenheyt niet seer en is te prysen
Nochtans men die verschoont; maer yder heeft afgrysen
Van die ('t fy hun!) wel beter weeten, en niet doen;
Verdreyen 't goede, jae de waarheyt, om te voên
Haer giericheyt vervloeckt. Wie soude die niet haten?
O doemelycke sondt! O boose Apostaten!
Ghy, die u Godt versaeckt, geloof, en salicheyt,
Besmet de werelt met pracht en hovaerdicheyt.

23.

QUID SUPEREST.

Les pionniers, du monde meprisez,
Ont tant sapé ceste grand' forteresse
De Babylon et ses appuis brisez,
Qu'elle va cheoir, pour petit que la presse
Le vent d'enhaut, qui contre elle se dresse.
Sortez enfans, voicy le feu qui vient
Pour consumer elle et qui la soustient,
Sans que iamais en nul temps se redresse.

Dees kloecke gravers, van de werelt seer veracht,
Sijn naerstich in de weer en werken dach en nacht
Om krencken Babel, met haer trots hovaerdich brallen
En broedroncken ghebouw. Hoe hooch 't oock is 't moet vallen
Door t' eerste dat haer stoot. Siet kinders! 't wert ghedaen:
De wint die blaest daer op, 't vier komt daer tegen aen
Om te vernielen haer, en al die 't met haer houwen;
Jae, soo dat nimmermeer haer iemant op sal bouwen.

24.

FRUSTRA CURRIS.

Le cheval maigre, en quelque part qu'il aille,
Ne trouve point de la mouche allegeance,
Et le meschant, combien qu'il se travaille,
Ne peut fuir la tresiuste vengeance
De Dieu sur luy, par folle outrecuidance;
En tous lieux donc il se sent poursuyvi;
Mais plus qu'ailleurs dedans sa conscience.
Le mal voulut, et le mal l'a suyvi.

Al vliet ghy noch soo seer, ten kan u toch niet baten,
't Verdrietich wesp-gheswerm en wil u niet verlaeten,
O onghevallich beest! — de boose, of hy sust
't Geweeten quaet in slaep, ten wil noch kan geen rust;
Van binnen seer benaut, duysent onrusten krielen
Van buyten gramme wraeck, die volght hem op de hielen;
Somma, waer hy hem wendt, jae waer hy oock vlucht heen,
De wespen van 't ghemoet hem knagen tot het been.

25.

FRUSTRA ME COLUNT.

La langue aux mains et le cœur loing derriere,
D' hypocrisie est la droite peinture;
Elle seduit par sa douce maniere,
Et rit, mordant la simple creature.
Or Christ apprent en la saincte escriture
Que rien ne sert la langue sans le cœur;
Donc l'hypocrite a povre couverture.
Dieu clair-voyant rend moqué le moqueur.

De tongh voor inde hant en 't hert sleept achter bij,
Dits van gheveinstheyt snoodt de rechte schilderij;
Haer smeekende gelaet verleyt, met lieflyckheeden,
De slechte mensch, veraest aen haer schynheylicheeden.
Cristus, die leert ons door de Schrift, en daer seyt hy:
'k Wil gheen dienst van de tongh, of 't hert moet sijn daer by.
Hoewel den hypocrijt hem listich soeckt te decken,
Godt, die het klaerlyck siet, sal met den gecker gecken.

26.

A MALO CASTIGABERIS.

Ce Philisthin s'est par orgueil armé,
Et veut tirer contre simple Innocence;
Mais Dieu a fait son traict envenimé
Tourner sur luy, brisant son arrogance.
O beau miroir aux yeux de nostre France!
Pour contempler du grand Dieu des hauts cieux
Le prompt secours, la iustice et puissance,
Qui garde l'humble, et abat l'orgueilleux.

Onmachtich is de macht des werelts t' saem vergaert,
Om quetsen dat de goe en stercke Godt bewaert;
De gifte pijl, die ghy gaet op d'onnosel micken,
Keert Godt tot u en breeckt u quaet voornemen sticken.
Hier van een spiegel is 't vereende Nederlant,
Bestormt met groot ghewelt; door Godts vermogen hant
Bleef staende tegens hoop. O Godt! u is de eer,
Ghy hoedt d'ootmoedighe, de stoute smijt ghy neêr.

27.

ILLIC ERIT ET COR VESTRUM.

De toutes gens est la nature telle,
Qu'ils ont le cœur à ce qu'ils aiment mieux,
Dont cestuy-ci dedans une escarcelle
Appartient bien à l'avaricieux.
Or le Chretien a mis le sien aux cieux;
Car son thresor est là et tout son bien,
Où le larron, la rouille, et l'envieux
N'ont tel pouvoir qu'en ce val terrien.

Natuurlyck elck een is ghenegen en ghesint,
Sijn hart te hangen aen 't gheen dat hy meest bemint;
Om wel te beelden wt een vreck en gierich mensch,
Sijn hert moet op sijn tas, want gelt is al sijn wensch.
Een waere Cristen is den Hemel al sijn lust,
Sijn hert op synen Godt en Salichmaecker rust,
Daer sijn sijn schatten, die by d'aertsche veel verscheelen,
Die mot noch roest en quetst; gheen dief en kanse steelen.

DEUS SUPERBIS RESISTIT, HUMILIBUS DAT GRATIAM.

Ces fiers lions un agneau ia tout grand
Avoyent ravy, s'en cuidans bien repaistre,
Mais son berger, la bride leur tirant,
Les empescha de la dent sur luy mettre.
Ainsi t'a fait le grand Pasteur et maistre
Desia deux fois, ô Prince debonnaire;
Ne sois ingrat, mais fay à tous cognoistre.
Que tu le sers d'un cœur tresvolontaire.

Twee leeuwen, fel en wreet, hadden een schaep gaen rocken
En roven uyt de kudd', om vratich op te slocken.
Maer siet de herder trouw neemt wacker op haer goom,
Verrast de roovers, en bedwingtse met een toom.
De groote herder Crist heeft dees Vereende Landen
Soo menichmael verlost wt de tyrannen tanden,
Bloedich op haer gewet; weest danckbaer en verbreyt,
O volk! aen ydereen Godts groote goedicheyt.

29.

IMPOSSIBILE EST.

Voicy qui fait d'un seul cœur deux offrandes,
Faisant partage entre Dieu et le diable;
O toy, Chrestien, Dieu veut que tu entendes
Qu'il est ialoux, et n'est point supportable
De te souiller en chose abominable,
Car tu ne peux servir à deux seigneurs;
Or Dieu veut tout, car, n'estant partissable,
Des hommes veut et les corps et les cœurs.

Dat niet gedeelt mach sijn, men aen gheen twe kan gheven,
Men kan niet godtloos en met een godtsalich leven;
Een, die twee heeren dient, doet nimmermeer te deech,
De een, die is altijt de ander in de weech.
Godt is jaloers, o mensch! ghy cuent het soo niet maeken,
Ghy moet hem dienen heel, of moet hem heel versaeken;
Hy wil het altemael, hert, lichaem, geest, en sin,
Lijdt niet, dat iemant en heeft part noch deel daer in.

30.

DOMINUS CUSTODIAT INTROITUM TUUM.

Le cœur du Roy est en la main de Dieu,
Qui le conduit selon son bon plaisir;
Se plaindre donc du Roy, n'a point de lieu,
La cause en nous plustost devons choisir,
Quand ne l'avons selon nostre desir.
France, à ton Roy, vieil de sens, ieune d'aage,
Un regne heureux Christ donne, et le loisir
De se monstrer treschrestien, preux, et sage.

Om uwer sonden wil en leeven goddeloos,
O volck! soo gheeft u Godt een Coning quaet en boos.
Klaecht dan niet over hem, betert veel eer u leeven,
Vertrout Godt, en hij sal u beter Coning gheven.
Ghy Fransen, looft den Heer, de Coning van u lant
Is jonck van jaeren, maer volcomen van verstant;
Bidt, dat hy Cristlyck mach en wijslyck u regeeren;
Want Conings hert en macht is inde de hant des Heeren.

FRANGOR PATIENTIA.

Je ne tien point cas fortuits les maux,
Qu'on void souvent assaillir la personne;
Car l'affligé doit dire en tous assaux,
C'est toy, Seigneur, donc point ie ne m'estonne.
Au cœur Chrestien la foy cecy raisonne,
Que Dieu fait tout par sa grand' providence;
L'exemple avons en Job, saincte personne,
Tresbeau miroir de vraye patience.

Daer schied niet by gheval van goe of quade dingen,
Die dickmaels onvoorsiens u schynen te bespringen.
Als ongheluck u treft en 't quaet sich tot u haest,
Seght dan: Ghy doet het, Godt, dies ben ick niet verbaest,
Want in een Cristen hert 't Gheloof plant sulke reeden:
Godt weet wat ons nutst is door sijn voorsienicheden.
De heylighe man Job, die was daer me vervult,
Patroon en spiegel van waerachtich sterck gedult.

32.

NON QUÆRAS DISSOLUTIONEM.

Ces poings, liez en une volonté,
Sont pour monstrer l'union, qui doit estre
Entre Chrestiens en saincte charité,
Ensuyvant Christ, leur seul patron et maistre.
Telle union des siens nous fait cognoistre
Ainsi qu'il dit, et la dilection
Accomplit tout; qui veut donc en haut estre,
Cherche la paix, fuye dissention.

Handen, ghebonden met eenswillens stercke lijn,
Is om te toonen, dat daer Enicheyt moet sijn
Onder de Christenen en waere liefde heylich,
Om volgen Cristum nae, haer trouwe leytsman veylich;
Daer kentmen Goodts volck aen, 't is hun een stercke wacht
Dat men vindt onder haer de Goddelijck' eendracht;
Daer die niet is, hoe kan daer liefd' of Goodts-vrucht wesen?
Soeckt vree, en wilt vervaert de twist vlieden en vreesen.

33.

DEO RECIPIAM.

La main qui tient ceste trompe volante,
Veut figurer la bonne renommee,
Qui vole ainsi qu'une trompe sonante,
D'où la personne est bien ou mal nommee;
Celle qui est sur toutes estimee,
Doit bien garder à orgueil donner lieu,
Car d'elle n'est ce qu'elle n'est blasmee;
Le bon renom n'est d'ailleurs que de Dieu.

Een vliegende trompet, daer mede wert beduyt
't Snelle gherucht, dat eer en schant can blaesen uyt.
Want fluckx vliecht overal de goed' of quaden name
Van loffelycke deucht of lasterlycke blaeme;
Die dan iet meerder is als anderen vermaert
Siet toe, dat hy hem wacht voor smettende hovaert,
Die al 't voorgaende licht van deucht souw doen verblinden;
Een vaste goede naem is maer by Godt te vinden.

34.

VAE.

Cest homme monstre un cœur beau d'apparence
Et par dedans en porte un tout infect;
Ce mal est bien plus grand que l'on ne pense,
Car autruy trompe et soymesme defait,
Et Dieu qui seul descouvre tout son faict,
Luy a donné sa malediction.
Or prions donc ce bon Dieu, seul parfaict,
Qu'il nous en donne un net sans fiction.

Wat helpt het of ghy toont een hert goet schoon van schijn,
Als ghy van binnen draecht een ander van fenijn?
Dees doemelycke sondt is meer dan ghy moocht dencken,
U selven ghy bedriecht en soeckt een aer te crencken;
Godt siet het klaer ondeckt, en hy vermaeledijt
Het dubbelt herte van den boosen hypocrijt.
Laet ons dan bidden, dat de goê Godt ons wil gheeven
Een hert dat suyver is, om nae sijn wil te leeven.

35.

NON SUM IN CULPA.

Son devoir fait de bien sa ligne tendre,
Et ne s'espargne en chaleur ny frescheur,
Si le poisson l'amorce ne veut prendre,
Coulpable n'est l'engin ny le pescheur.
Ainsi est il du fidele prescheur:
Il tend vous prendre à Dieu par la parole;
Mais le cœur dur de l'obstiné pecheur,
Se destournant, la tient comme frivole.

Die wel versien van aes sijn anghelroe wtschiet,
Heet, kout, en nat verdraecht, gheen ongemack ontsiet,
Als lijkwel noch de visch niet aan de hoek wil byten,
Men kant de visscher niet, noch oock 't ghereetschap wyten.
Soo oock een Leeraer Godts, die vlytich doet sijn best,
Op hoop of 't godtloos volck bekeeren mocht int lest,
Hout aen, preeckt en vermaent de moetwillighe dooven;
De feyl is niet aen hem, maer haer die 't niet ghelooven.

36.

RES OMNES CÆCIS TENEBRÆ.

Le clair soleil ny la torche en la main
A un aveugle en rien n'est proufitable;
Le livre ouvert aussi tient il en vain,
Car il ne sait si c'est mensonge ou fable.
Cecy vous soit donques à tous notable,
Qu'à l'œil obscur tout est obscurité.
L'ignorant donc ne doit estre croyable,
Car il ne voit goutte à la verite.

De klaere son, de toorts, noch oochtroostende bril
Baet niet die blint is of willens niet sien en wil.
Het open waerheyts boek kan niet profytich weesen
Voor die niet kunnen, of die 't onaendachtich leesen,
En menen dat het maer klucht, droom, of fabel is;
't Is voor hun duyster ooch maer dicke duysternis.
d'Onweetende en kan 't Gheloove niet ghenaken,
Ten sij dat Godt hem doet de waerheyt sien en smaken.

37.

PROPTEREA CAPTIVUS EDUCTUS EST POPULUS.

Ce phantastiq a de quoy sustenter
Ses appetits, s'ils estoyent raisonnables;
Mais, comme fol, s'ayme mieux contenter
De vivres peincts, plaisans, non profitables.
On void tels cas auiourd'hui deplorables,
En maints gentils et sublimes espris,
Qui, se paissans de mensonges et fables,
La verité solide ont en mespris.

Dees sot sijn honger wel mach boeten en versaên
Aen eeten wel ghecoockt, en lecker versch ghebraên;
Maar siet tantwaetrich aen, gheschildert na het leeven,
Spijs, die hem reuck, noch smaek, noch voetsel en kan geeven.
't Is te beclaegen dat nu alle daech gebeurt,
Dat menich cloecke geest onnut sijn tijt verleurt,
En sijn verstant vergeefs polijst op ydel droomen,
Veracht de waerheyt (die hem noodt), met niet te coomen.

38.

NON APTUS EST REGNO DEI.

Ce charretier monstre, à sa contenance,
Avoir le cœur ailleurs qu'au labourage.
Le regarder derriere desavance,
Comme a veu Lot en sa femme mal-sage.
Celuy avoit un semblable courage,
Qui dit: je vueil, pere, en ta vigne aller,
Et n'y alla. Voyla quel est l'usage
Du mondain sage en son dissimuler.

Die op het doen van desen arbeytsman neemt merck,
Die siet wel dat hy hert noch sin heeft tot sijn werck;
Als Lots onwyse vrouw, gaet hy sijn tijt verleuren
Met om te kijcken wat daer achter mach ghebeuren.
Gelijck of jemant sey: mijn vader, ick wil gaen
In uwen wijngaert, maar bleef onverwickbaer staen.
Siet dit is de manier: onder veel valsche greynsen
De werelt gaet vermom, wiens wijsheyt is maar veynsen.

39.

SIC AMICA MEA INTER.

De tous costez, de ronces et d'espines
Ce povre Lis se void environné,
Mais la vertu de ses vives racines
L'entretient vif et de blancheur orné;
Ainsi est-il du troupeau deux-fois-né,
Vivant à Dieu, et pressé des bastards;
Lesquels ayant leur Dieu abandonné
Comme l'espine à la fin seront ars.

Waer sich dees Lely wendt, sy is doch nergens vry,
Beset aen alle kant met doorenen, die sy
Niet can ontwijcken. Maer haer wortels deucht sal geeven,
Met suyver wit verciert, onderhout om te leeven.
Het klene hoopjen, dat tweemael ghebooren is,
Blyft leevendich in Godt, al lijt het hindernis
En wert verdruckt van die haer Heer en Godt versaken,
Die met de doornen oock int vier sullen gheraken.

40.

ESTOTE PRUDENTES.

Voyant livrer l'assaut iournellement,
Il est besoin de s'armer de prudence,
Ainsi qu'avons de Christ enseignement,
Qui est seul chef et nostre sapience.
Quand le serpent voit le bras qui s'avance
Pour le meurtrir, et que sa vie y pend,
N'a de son corps, ains du chef souvenance;
Aprenons donc prudence du serpent.

Wy sien, hoe dat int gheen ons dagelyckx aenstoot,
Wapens van voorsicht en van wijsheyt sijn van noot.
't Gebruyck daervan wy best aen Cristus sullen leeren,
Die wy als 't eenich hooft van alle wijsheyt eeren.
De slang, wanneer se siet haer vyant comen aen,
Om haer te doden, soo sijt niet en mach ontgaen,
Deckt sy voor al haer hooft, dat soeckt sy meest te wachten;
Leert: wilt de wijsheyt van 't serpent oock niet verachten.

DERELINQUE.

Un bel exemple avons en la coleuvre,
Laquelle laisse au hallier sa peau dure,
A celle fin qu'une neuve recœuvre.
Ostons ainsi, avec sa pourriture,
Du vieil Adam la perverse nature.
Pour au second estre nais et refaicts;
Car du premier nous n'avons rien qu'ordure,
Mais au second sommes rendus parfaicts.

Merckt op, o menschen! siet, dit is u een patroon:
De slang, om nieuw te sijn, is alle jaers ghewoon
Te soecken hegg' bequaem, om daer te trecken uyt
Sijn out verdurven quaet en onderaertsche huyt.
Schut wt den Adam out, vol sondt en grulyckheden,
Hecht die aen doornen van de werelts listicheden,
U eerstgheboorte en u selven gansch versaeckt,
Want nae de weêrgheboort sult ghy eerst sijn volmaeckt.

42.

QUI SE EXALTAT HUMILIABITUR.

Ce pot bouillant s'enfle et si haut escume,
Qu'en retombant sa liqueur il respand;
Ainsi en prent à celuy, qui presume
Par trop de soy, et qui plus haut s'estend,
En oubliant que de Dieu il depend,
Et non d'ailleurs. Donc il faut qu'orgueil cesse;
Car cestuy-il, qui sans Dieu va grimpant,
Tombera bas en douleur et tristesse.

't Geen in dees heete pot men opgheblaesen siet,
Valt schielyck in de asch en is dan gansch tot niet;
Soo mede, die hem selffs hoovaerdelyck laet dencken:
Nu bral ick braef om hooch! nu kan my niemant krencken!
Vergeet de goede Godt, daer al ons heyl hangt an,
Die sulcken hoochmoet stout wel haest verneêren can;
Vergeefsch clautert hy op tegen Godts wil, int endt
Sal hy hem storten neêr in d'uyterste elendt.

43.

MULTI SUNT VOCATI.

Tous appelez sont bien par ceste cloche,
Et toutesfois n'y vont tous qu'elle appelle;
Ce n'est raison pourtant qu'elle ayt reproche:
Car elle fait tout ce qui est en elle.
L'Evangile est de condition telle,
Qui à sulut tout le monde convie;
Mais nul ne veut parvenir iusqu'à elle,
Fors ceux que Dieu a choisis à la vie.

Dees klock roept overluyt: comt altemael te kercken;
Een weynich coomter maer. Niet door nodige wercken
Verlet. Neen! maer onnodich slof en traech wtstel
Denckt: nu mach ick niet gaen, morgen koom icker wel.
Cristus roept: komt tot mijn, al die begeert te leven;
Wat daar toe is van noodt, sal ick om niet u geven;
Wt mijn Ghenaeden-vloet schept coever ende vult;
Als wy niet komen dan, ist niet ons eyghen schult? —

44.

SPECULUM FIDELE.

Sur un corps mort et puante charongne
Les aigles ont le sens de s'assembler
Pour vie avoir, et n'en ont point vergongne.
C'est beau miroir pour les cœurs enflamber
De tous Chrestiens; non pour leur ressembler,
Car au corps mort n'a rien pour le fidele,
Mais au corps vif, qui les veut ressembler
Pour les nourrir à la vie eternelle.

De aerents om het crengh vergaeren, dat sy eeten
Tot levens onderhout, met smaeckelycke beeten.
O Christens altemael! en werdy noch niet graech,
Met dierbaer spijs te voên, geen hongerige maech.
Maer ziel? vergaert u t' saem, maar niet om eenen doden;
Een leevent lichaem is tot leven u van nooden.
Cristus geeft u so milt sijn heylich vleys en bloet,
Dat niet vergancklyck is en eeuwichlijken voedt.

45.

SUBLATA AMORE OMNIA RUUNT.

Par vray amour tout l'univers est faict,
Et par luy seul tout est entretenu;
Par luy aussi tout conduict et parfaict,
Et de luy seul aussi tout soustenu.
Qui à ceci cognoistre est parvenu,
En admirant ceste bonté divine,
Reiettera ce fol qu'on bande nu,
Cause de mal, et de toute ruine.

De Alvermoghen Liefd' van Goddelycker aerdt
Is, die de werelt schept, onderhout, en bewaert.
De Liefd' bestuirt het al; 't was anders niet met allen;
Sonder de Liefde most de weerelt stucken vallen.
Die door opmercking dan soo verre sijn gebracht,
Datse verwonderen Godts Liefde, die veracht
De sot onwyse min; jae, haetse tot het sterven,
Als oorsaeck van veel quaet en 't wterste verderven.

TRAHE FRATRES.

Celuy qui a ia monté la montagne,
A ceux qui sont en bas tende la main.
Qui est instruit de Dieu son frere enseigne;
Coulante soit la foy de main en main,
Souvienne toy, que Christ est si humain,
Qu'il nous a faits tous enfans de son pere,
Et qu'il punit le cœur lache inhumain.
Toy converty, conferme aussi ton frere.

Die nu alrede is int hoochste van den top,
Wenckt met sijn hant en gheeft haer moet te klimmen op
De bergh, die sijn om laech. So moet men onderwysen
Sijn broeder, en 't Gheloof hem hoochelyck aenprysen.
Ghedenckt, dat Christus ons soo vriendlyck is en goet,
Dat hy ons kinders van sijn vader werden doet.
Hy straft, die weten en d'onwetende niet leeren;
Sijt ghy bekeert, so wilt u broeder oock bekeeren.

47.

EX NATURA.

Comme la ronce, ensuivant sa nature,
Va de rechef racine en terre prendre,
Tout homme aussi, terrestre creature.
Ne peut de soy plus haut qu'en terre tendre;
Combien que Dieu assez luy face entendre
Que d'icy bas ne vient rien que martyre;
Mais au bien est l'esprit si foible et tendre,
Que la chair forte en bas tousiours le tire.

De breemhaech, nae sijn aert, eerst weelich wast recht op,
Maer buycht allensjens weer en wortelt met sijn top.
De mensch, hoe schoon hy schijnt, is van de aerdt genomen,
Hy rust niet voor hy weer tot aerde is ghecomen;
Godt geeft ons te verstaen, dat al ons levens tijt
Niet aers is als verdriet en een ghestaeghe strijt.
Wy moeten vlijtich gauw ons swacke geest opwecken,
Of door versuym souw 't vlees haer me nae d'aerde trecken.

48.

FŒDERE PERFECTO.

Le loup, l'agneau, le lion furieux
Paisiblement repairent tous ensemble.
Le juif, le grec, le doux, le vicieux,
Au vray repas Dieu par Christ tous rassemble;
Au coeur Chrestien estrange point ne semble
Qu'unis soyons renez par l'Euangile.
D'un tel accord Satan estonné tremble,
Mais nous savons qu'à Dieu tout est facile.

't Onnosel schaep, de wolf, en trotse leeuw hoochmoedich
Weyden met vrede t' saem; hoe comt de leeuw so goedich
Die eertijts was soo fel? O mensch, verwondert niet!
't Is Goodes macht, daerdoor men wel verenicht siet
Jood, Grieck, Heyden en Turck, Cristenen met Barbaeren;
Wt alle hoecken sal Cristus sijn volck vergaeren.
De duyvel is verbaest, dat hy hem siet bespot;
't Geen ons onmoochlyck dunckt, is moochelyck by Godt.

49.

NON EX TE.

L'homme endurcy, par son orgueil deceu,
Dit que son œuvre au ciel le iustifie.
O fol, qu'as tu que tu n'ayes receu?
Si l'as receu, donc ne t'en glorifie,
Et à cela, qui n'est rien, ne te fie.
Car à celuy semblable ie te voy,
Qui ne croit rien, et à tous certifie
Le monde avoir esté creé par soy.

De hovaerdy die maeckt de mensch soo buyten sinnen,
Dat hy door sijn verdienst den hemel seyt te winnen;
Daer pocht, daer trotst hij me. Arme, verwaende sot,
Wat hebt ghy dat ghy niet ontfangen hebt van Godt?
Ghy selfs hebt geen geloof, en wilt gelooven leeren;
Gy selfs sijt onbekeert en wilt een aêr bekeeren!
Betrouwt op sulck een niet, die wt hem selven spreeckt;
De kaers en geeft geen licht, als men hem niet ontsteeckt.

50.

NON EST CULPA VINI.

Si d'un bon vin quelcun s'est enyvre,
Faut-il pourtant que la vigne on arrache?
Le sainct Escrit seul bon, droit, iuste et vray,
Faut-il oster pour ce qu'aux malins fache?
Non, mais plusieurs ont eu le cœur si lache,
De regreter que le col n'eust rompu
Sainct Paul tombé, parce qu'au vray la tâche
Il monstre au doigt, que couvrir ilz n'ont peu.

Wert jemant door goe wijn een vol en droncken snuyt,
Moet men daerom de stam en wijngaert trecken uyt?
Sal men d'heylige Schrift, vol Goddelycke raeden,
Verwerpen, omdat sy valt quellich aen den quaeden?
Neen; nochtans vint men wel soo boos, verkeert en vals,
Die Paulus wenschten toe het breeken van sijn hals,
Doe hy van 't paert viel; omdat hy haer vuyle vlecken
Wijst met de vinger aen, die sy soecken te decken.

51.

VIGILATE.

Voicy qui est troussee sur ses reins,
Voulant par là monstrer sa diligence;
Chandelles a brulantes en ses mains,
Les opposant à l'obscure ignorance.
Elle n'a point avec elle accointance,
Ains veut veiller en attendant son maistre.
Veillons aussi, et chassons nonchalance;
Le maistre vient, et ia se fait paroistre.

De fluckse wackerheyt ons afgeschildert wort
Met kaersen in de hant en kleren opgeschort;
Toelichtster van die sijn in duisterheyt gheseeten,
Opweckster van de luy en vadsige nietweeten.
Niet dat sy is vermaeckt met sulck geselschap seer;
Sy waeckt veel liever en verbeyt haer Godt en Heer.
Ey! laet ons oock alsoo onachsaemheyt verjagen;
Ons Heer en meester coomt, siet, het begint te dagen.

SI IAM ACCENSUS.

L'Euangile est comme feu estimé;
Car aussi tost que lon va le preschant,
Le monde en est tout soudain allumé.
Mais cela vient de la part du meschant;
Ce feu brulant, glaive à double trenchant,
De tous costez vivement coupe et brule
De l'une part purge l'or et l'argent,
D'autre il consume et la paille et l'estule.

Het Evangely wert recht by een vier gheleken,
Dat vaerdich metter ijl de weerelt can ontsteken,
Wanneer de predicant dat nae sijn plicht verbreyt.
De goeden nement aen, de rest daer tegen seyt.
Dit dubbelt snijdent swaert en vier doorloopt de landen,
Blaeckert allom, en proeft wat can of niet verbranden,
Suyvert silver en gout, strijckt al het vuyl daer af,
Verbrant en maeckt tot niet stroo, stoppelen, en caf.

53.

SOCIOR BLANDE.

L'ombre, suyvant en toutes pars son corps,
Est le patron d'un amy contrefaict.
Car le flateur a langue à tous accords,
Jusques au temps que son cas est parfaict;
Soit bien, soit mal, il tient tout pour bien faict.
Mais l'amy vray au mal point ne consent.
Heureux qui a en Dieu amy de faict;
Sur tout les grands ont tel thresor absent.

Soo lang 't moy weer is en de son schijnt helder claer,
Dan volgt d'ontrouwe schaeuw het lichaem altijt naer.
Soo wt het gure Noort of mottich West comt drijven
Een wolckje voor de son, hy sal niet langer blijven.
Een schijn-vrient kaldt u nae de mont, houdt quaet voor goet,
Maer oock niet langer dan als ghy in weelde wroet.
Een trouw vrients waerdt is meer dan alle koninckrijcken;
Godts vrientschap heeft noch by al desen niet te lijcken.

54.

QUOD NUTRIT ME CONSUMMAT.

Ce qui estoit pour nourriture tue,
Comme voyez ceste belle chandele;
Ainsi en prend à cestuy-la qui mue
La verité de Dieu, par sa cautele,
Bonne de soy; mais est par l'infidele
Souvant tournee à sa damnation;
Et au croyant donne vie eternele,
Lequel la tient au cœur sans fiction.

Goet averechts gebruyckt wel dijen kan tot quaet,
Ghelijck ghy siet dees kaers, door voetsels-overdaet,
Is overstelpt en wt; nochtans mocht hy niet leven,
Of 't gene dat hem doot, moet hem het leven gheven.
't Verstant wel aengeleyt ons door 't gheloove brengt
Int eeuwich leven; maer 't vernuft die ghene krenckt,
Die met fijn ongheloof de waerheyt wil verbloemen;
Dat goet was, dat wert quaet en leyt hem int verdoemen.

55.

LUMINE CARENS.

Voicy qui veut que preud'homme on le pense,
Pour son habit monstrant simplicité;
Verité cache, et n'y a apparence
Qu'en son soleil ait rien qu'obscurité.
Ainsi en vain d'avoir Christ s'est vanté
Tout mal-vivant, se nourrissant en vice;
Christ, vray soleil, n'est iamais sans clarté.
Où est la foy, tousiours suit la justice.

Sou men niet seggen, nae het sien van buyten an,
Dat dees gheleeck een vroom, oprecht, en deuchlick man,
Die waerheyt berght, soo 't schijnt, onder sijn slechte kleeren?
Nochtans laet hy sijn son 't behoorlyck licht ontberen.
Schijn is een ijdel niet; het weesen dat is wat.
Dees roemt van deuchden, en veraest aen ondeucht sat.
Cristus, de waere son, altijt sijn licht sal gheven;
Waer dat Gheloof is, volgt een vroom rechtvaerdich leeven.

NEMO DUOBUS.

Ce gros lourdaut, courbé dessous sa charge,
Treine à ses pieds la loy de Dieu sans honte;
D'humaines loix tout ainsi lon se charge,
Cuidant que Dieu reçoit le tout par compte;
Du droict divin cependant ne fait compte,
Où il devroit plustost salut chercher.
Tel fardeau donc luy tourne à mort et honte,
En ignorant Jesus-Christ et sa chair.

Dees groote plompert buycht onder de werelts last
Sleept Godts wet aen sijn been, daer hy niet op en past.
Menschen-gheboden swaer, die neemt hy aen te dragen,
Nae Goodts gheboden, neen! daer mach hy niet nae vragen.
De goede meening hy Godt reekent voor betaelt;
Die salicheyt soo soeckt, het tegendeel behaelt.
Dit zwaere pack hun maer tot doot en schant sal keren;
Die Cristus niet en kan, mach niet wel kennen leeren.

57.

SURGE, ILLUCESCET TIBI CHRISTUS.

Si Jesus-Christ n'eust esclairé nostre ombre,
Comme cestuy, nous serions endormis,
Et reputez d'entre les morts au nombre;
Mais de sa grace il ne l'a point permis.
Puisqu'il nous a hors de tenebres mis,
Et donné foy pour à luy nous conduire.
Prions tousiours que n'y soyons remis,
Et que sur nous sa clarté face luire.

So lang als Cristus niet, met melijdent ghesicht,
Aensiet de arme mensch en weer ontsteeckt het licht,
Door sondt gheblasen uyt, soo lang machmen hem tellen
Onder de dooden en gevangens vander hellen.
O onbegrijplicke ghenaede, die ons weckt
Door 't levende geloof, dat ons wt duyster treckt
In 't licht, en doet met ernst ons bidden en begeeren:
Ach, Godt! wilt nimmer meer u aenschijn van ons keeren.

58.

DEPOSUIT POTENTEM.

Cest arbre grand et puissant est rompu
Au souffle seul du vent plus que luy fort;
Mais l'arbrisseau ainsi briser n'a peu,
Qui s'est ployé souz un si grand effort.
Humilité apporte grand confort,
Orgueil ne fait qu'attirer mal et perte.
L'humble tousiours aura de Dieu support,
De l'arrogant la ruine est aperte.

De styve eykentrots wert door de wint gebroken;
Maer 't swacken dwerghe riet heeft wyselyck ontdoken
Des Hemels onghenae, recht hem weer overent
Als de onbuyghsaem boom is in den gront gheschent.
Ootmoedicheyt beleeft haer nae den tijt can voegen,
Corsel hovaerdicheyt maeckt spijt en onbenoegen,
Die blasen teghen hem met schrickelyck onweêr.
Godt heft de ootmoet op, de hoochmoet stort hy neêr.

NON EST FASTIDIOSA.

En contemplant ceste femme, voyez
Que charité est une œuvre excellente.
Qui dit: J'ay foy, sans charité, croyez
Que faussement d'estre Chrestien se vante.
Charité (dy-ie) de foy vive naissante,
Non celle-la d'un Turc ou infidele;
Car c'est peché, quoy qu'elle soit duisante,
A tout Chrestien qui n'attent salut d'elle.

Besiet met ernst en vlijt dees waerde vrouw vermaert,
't Is Goddelijcke lieft, die al de deuchden baert;
Seyt jemant: ick gheloof, en toont gheen Cristen-wercken,
Die heeft een doot gheloof; aen liefde moet ment mercken.
De liefde, seg ick, het gheloof int leeven hout,
Maer die niet van een Turck of Heyden; die is kout
En sonde; dan s'is nut, hoochnoedich en bequaeme
Voor alle vroomen, die sich roemen Cristi naeme.

60.

INVIA VIRTUTI NULLA EST VIA.

Cest homme icy, selon qu'il s'achemine,
Monstre qu'il veut à vertu parvenir;
Marchant en mer, la roche brise et mine,
Pour son chemin applanir et unir.
Celuy qui veut iusques à Christ venir,
Doit tout ainsi par actes vertueux
S'acheminer, et de foy se munir,
Pour rendre aisé ce roc tant perilleux.

De yverighe Lust ontsiet geen dinck, hoe swaer,
Om comen by het geen, daerby men garen waer.
Dees man doet alle vlijt om by de Deucht te raken,
De herde rots hy slecht, om effen wech te maken.
De Deucht wijst hem nae Godt en maeckt sijn lust soo groot,
Dat hy, om daer te sijn, en vreest haet, smart, noch doot.
't Geloof, dat maeckt hem sterck om welgemoet te varen
De sorchelycke zee van werelts woeste baren.

61.

CUI GLORIA.

Au bras qui tient de sa main la coignee,
De droit est deu de ce beau coup l'honneur;
Quoy qu'à couper ne se soit espargnee,
De soy n'avoit ny force ny vigueur;
Ne l'homme aussi, si non par le Seigneur.
Où sera donc de l'homme le merite?
En Dieu, qui est sa force et enseigneur,
Qui le previent et à bien faire invite.

De bijl gemaeckt bequaem om yetwat af te houwen
Heeft selver cracht, noch macht; men mach hem niet vertrouwen
Een riet te kappen af; moet roesten en vergaen;
Door hulp van handen kan hy hacken, kerven, slaen,
En groote dingen doen. Soo is de mensch onmachtich,
Hoewel hy is bequaem om goet te doen waerachtich;
Maer als hem Godt ghebruyckt, als een fijn instrument,
Maeckt met verwondering Godts crachten dan bekent.

62.

QUÆ NON FACIT BONOS FRUCTUS.

L'arbre on cognoit volontiers par le fruict,
Bon ou mauvais, c'en est le tesmoignage;
Et l'homme aussi par l'œuvre qu'il produit,
Tant contrefaict que soit le sien langage,
De Christ mettant la sentence en usage.
L'arbre mauvais il faut au pié couper,
Et mettre au feu; ainsi l'homme mal sage
Et endurci par droit faut extirper.

Noch hout, noch blaeden gheeft de Ooftboom eenich lof,
Soo men geen vruchten goet pluckt t' sijnder tijt daer of;
Een mensch, hoe heylich, jae hoe schoon hy weet te kallen,
Brengt hy gheen wercken voort, gelooft hem niet allen.
Als men d'onnutte boom vergeefs doet alle cier,
En noch draecht hy geen vrucht, hout af en werpt int vier,
Seyt Cristus; alsoo oock de mensch, die de getrouwen
Raedt Godts veracht, die wert met recht oock afgehouwen.

63.

BEATI PAUPERES.

Cest innocent, mettant son cœur a Dieu,
N'a nul soucy de toute autre richesse;
En luy aussi presomtion n'a lieu,
Car haut au ciel est toute sa liesse.
Plusieurs icy errent par leur rudesse,
Prenans les sots pour les povres d'esprit.
Sage est celuy, qui renonce et qui laisse
Le monde et soy, pour estre riche en Christ.

Cleyn weerghebooren kint, onnosel van het quaet,
Die heft sijn hert tot Godt, daer al sijn hoop op staet.
Rijckdom en Eer, daerme de werelt is beslommert,
En gaet hem gansch niet aen; eenvuldich, onbecommert,
Met vast betrouwen in den Hemel hy verwacht
Sijn blijtschap, daer een rijcke werelt-wijs me lacht.
Hoe salich is hy, die hem selven can versaeken,
De werelt afgaen, om met Crist hem rijck te maken!

64.

GLORIFICATE ET PORTATE DEUM.

Non pas en soy faut que se glorifie,
Mais en son Dieu, cil qui le porte au cœur,
Qui le reforme, enseigne, et mortifie,
Pour le conioindre à son fils, seul Seigneur.
L'homme à qui Dieu aura fait cest honneur
De le choisir pour en faire son temple,
Fuye tous lieux remplis de deshonneur,
Qu' induict ne soit à mal par tel exemple.

Niet in hem selfs moet sich de arme mensch behaegen,
Maar in sijn Godt, en die waerdich int herte draegen,
Die hem herbaert en leert sijn quae begeerten doôn,
Om te vereenigen met Cristo, synen Soon.
O welgheluckich mensch! daer Godt in bouwt sijn tempel,
Vliet, schuwt, ontwijckt de plaets, die u, door quaet exempel,
Mocht troonen tot het quaet en locken 't kitlich oor
Tot nieuwicheyt, maer geeft int minst doch geen ghehoor.

65.

UBI ES.

Adam pensoit estre fort bien caché,
Quand il se meit ainsi sous le figuier;
Mais il n'y a cachette, où le peché
Aux yeux de Dieu se puisse desnier.
Se vante donc, qui voudra s'oublier,
Que Dieu ne void des hommes la meschance;
Je croy qu'à rien ne sert tout ce mestier,
Qu'à se donner à tout peché licence.

Als d'onherhooren mensch wanhoopt aen Godts genade,
So schuylt hy naeckt van deucht onder de vygeblade;
Maer neen! de diepe zee, noch holle bergen hooch
Kan sont verberghen voor Godts aldoorsichtich ooch.
Soo ghy u sonde deckt en niet en wil belijen,
En meent Godt siet niet eens u snoode schelmerijen,
Ach onbedachte, laes! dan vint ghy eerst de stof,
Die u tot alle sondt gheeft voorts te doen verlof.

EX MALO BONUM.

On tire bien des espines poignantes
Rose tres bonne et pleine de beauté;
Des reprouvez et leurs œuvres meschantes
Dieu tire aussi du bien par sa bonté,
Faisant servir leur fausse volonté
A sa grand' gloire et salut des esleuz,
Et par iustice, ainsi qu'a decreté,
Dieu fait tout bien; que nul n'en doute plus.

Ghelijck men van de scherpsteeckende dooren pluyckt
Een overschoone Roos, die heel soetguerich ruyckt,
Soo can Godt, wt de snoode wercken van de quaede,
Goet trecken, als hy wil, door sijn groote genade;
Ghebruyckt vaeck tot sijn eer haer boos en quae begeert,
Als roede, die sijn volck weer vyerich bidden leert,
Die door onachtsaem weeldt haer Godt souden vergeten;
Godt doet altijt ons best, al willen wy 't niet weeten.

67.

PER MULTAS AFFLICTIONES.

Feu, glaive, mer, maint chien malicieux,
De tous costés les iustes environne;
Rien il n'y a en ce monde envieux,
Qui avec dueil ce torment ne leur donne.
Mais de la foy l'œil voyant la couronne,
A eux promise apres l'affliction,
Avec sainct Paul trouvent la guide bonne,
Qui meine à Christ, nostre salvation.

Vier, water, strop, en swaert, oock menich boose hont,
Die sijn veeltijt ontrent, en schicken haer int ront
Om de Rechtvaerdigen; haet, nijt, verdriet, en quellen,
Benautheyt, suchten, pijn, sijn hun staghe ghesellen.
Maer siende door 't gheloof de heerelycke kroon,
Die nae veel lydens hun belooft is tot een loon,
Verdragent met ghedult; vinden met Paulus goet
't Gheley 't geen dat hun brengt by Cristum, die 't versoet.

68.

ABUNDAVIT INIQUITAS, REFRIGESCIT CHARITAS.

Ce vase plein de toute iniquité,
La beste aussi et celle qu'elle porte,
Ont si tresfort refroidi charité
Par leur poison, qu'on la tenoit pour morte;
Mais une chose y a, qui nous conforte,
C'est que prochain est Christ, où elle abonde.
Ja sa clarté nous apparoit si forte,
Qu'elle destruit les tenebres du monde.

Laes, ongerechtigheyt! nu pronckt ghy wel ondieft
Op 't sevenhoofdich beest, verkouwt in alle liefdt;
Tot overlopen is u kop vol gift geschoncken;
Van 't martelaeren bloet, o hoer! soo sijt ghy droncken.
De liefde Goodts verkluemt en is van kouw schier doot,
Haer vlammen heet ghy door u couwt fenijn wtgoot.
Noch troost ons Cristus' koomst, die, nae sijn welbehagen,
De werelts duysterheyt en ondeucht sal verjagen.

69.

EX FIDE VICTURUS EST.

La foy, qui fait un iuste d'un meschant,
En le rendant d'infidele fidele,
N'a rien trouvé en luy, tout bien cherchant,
Qui n'attirast sur luy mort eternelle;
De sa nature estoit à Dieu rebelle,
Donc ne pouvoit satisfaire à la loy;
Mais maintenant par Christ a grace telle,
Que iuste il plait à Dieu et vit de foy.

't Gheloof, dat hout de mensch, die, door sijn deuchdenlicht,
Strack vallen most om laech, in juyste tegenwicht;
Helaes! door quae ghewoont wert er nauw een ghevonden,
Die niet prop-vol en steeckt van helwaerdighe sonden.
't Is onse schult alleen, Godt en natuir sijn goet;
Hy komt ons swackheyt noch so vriendelyck te moet,
Dat door 't gheloof aen Crist, hoewel wy 't sijn onwaerdich,
Al onse moetwil snoot suyvert en maeckt rechtvaerdich.

SOL NE OCCIDAT SUPER IRAM VESTRAM.

La paix, en vraye union fraternelle,
Ne peut autruy ne Dieu mesme offenser;
Dieu fait pardon, et sa promesse est telle,
A qui est prompt à pardon s'avancer,
Comme ceux-cy que voyez s'embrasser,
Ains qu'à la nuict le iour quitte son lieu.
Celuy qui plus laisse haine embraser
N'accomplit point la iustice de Dieu.

De broederlycke lieft, eenheyt, en waere vrede
Mach niemant schaden, ja behaecht Godt selver mede;
Want hy belooft ons te vergeven ons misdaet,
Soo wy ons evenmensch vergeven. Laet ons haet
Wtroyen wt ons hert en planten daer Hem innen.
Ey! yeder wil voor zich, en van hem selfs beginnen!
Want die sijn naesten haet, doet tegen Godts ghebot;
Die hier een vyant heeft, heeft niet een vrint by Godt.

71.

IDOLORUM SERVITUS.

De tout son cœur le veau d'or elle adore,
Ceste affamee et source de tout vice,
Qui des humains ames et cœurs devore,
Par doux attraits et subtile malice.
Qu'idolatrie, au vray, soit avarice,
Sainct Paul le dit; dont l'avaricieux
Du ciel ne peut voir l'entree propice;
Car ses thresors ont aveuglé ses yeux.

't Vervloeckte gulde kalf, noch door sijn goude luyster,
Soo menich duysent oogh maeckt schemerich en duyster;
Blint sijnde, werden sy al spelende gherockt
In d'helsche mont, die hun met siel en lijf opslockt.
Afgodery is vuyle hebsucht, vreck en gierich;
Paulus, die waerschout ons met ernst daerom so vierich;
Hy seyt: die op sijn schat stelt al sijn hert en sin,
Die kunnen swaerelyck ten Hemel coomen in.

ET USQUE AD NUBES VERITAS TUA.

Satan a fait et fait tous ses efforts
De supprimer et cacher verité,
Pour nous tirer, avec ses liens forts,
Aux creux manoirs remplis d'obscurité;
Mais du Seigneur la divine bonté
L'a elevee et si haut mise en monstre,
Que voyons clair Satan precipité,
Et ses suppoz, qui ont tant hurté contre.

De Duyvel van 't begin heeft, met veel loose treken,
Ghesocht en soeckt noch vast de waerheyt te versteken,
Om met der sonden bandt, gheschaekelt aen malcaer
Van al d'ondeuchden sterck, te trecken ons int naer
En aecklich duyster hol, vol knersinge der tanden;
Maer ghy, o goede Godt! bevrijtse in U handen,
Ghy tilts' om hooch en toont, hoe dat ghy neder velt
De Satan en al dat hem tegen waerheyt stelt.

73.

PRUNAS ENIM CONGREGABIS.

„Que faites vous plus que les peagers,
Si vous aymez seulement vos amis?
Pource," dit Crist aux hommes mensongers,
„Aimez de cœur non feinct voz ennemis.
Secourez les aux perilz où sont mis;
Car leur offrant vivre et tout bien honneste,
Embraserez aux haineux ennemis
Charbons de feu allumés sur leur teste."

De daet van weldoen ghy daermede niet bedient,
Dat ghy bermhartich sijt en weldoet aen u vrient;
Daerom, seyt Crist, o, menschen! wilt ghedencken
Dat ghy beminnen moet van herten die u krencken.
Siet ghyse in ghevaer, soo helptse in haer noot;
Berght hun het leven, die niet soecken als u doot.
Dese weldaeden en levende offerhanden,
Die sullen coolen heet op 't kouwe hooft doen branden.

74.

QUIS TANDEM ES?

Ces pots son faits par un mesme potier,
Grands et petits selon sa volonté;
L'un à honneur, l'autre à autre mestier,
De mesme argile en simplesse et bonté.
Or si quelcun estoit si effronté,
Que d'estriver encontre son facteur,
De le briser est en sa liberté.
Soit donc chacun humble à son createur.

Een Potte-backer dreyt de potten nae sijn sin,
Hooch,laech,lang,breet, wijt,nauw,diep,vlac; d'een meer d'aer min;
Yeder bequaem daertoe de meester hun wil schicken;
Jae, so hy wil, mach hy die weder breeken sticken.
Ghy menschen, die soo brosch sijt als een aerden pot,
En murmureert noch vaeck misnoegent tegens Godt,
Die u van aerde maeckt en weêr tot aerd kan keeren,
Leert met ootmoedicheyt Godt uwen Schepper eeren.

75.

O INGRATUM.

Pour bien de soy voir la laideur ou tache,
Cest homme avoit miroir propre et luisant;
Mais comme fol contre la clarté crache,
En lieu d'y voir il le va mesprisant.
Au monde avons miroir tres sufisant
Pour nous monstrer clairement qui nos sommes,
Et la grandeur de ce Dieu tout-puissant;
Mais tenebreux le rend l'orgueil des hommes.

Om sien en wasschen af, heeft dees een spiegel gladt,
Sijn vlecken; maer, in plaets van kijken, hy bekladt
Die met sijn spuwen soo, dat hy niet kan beschouwen
Sijn smetten, die dees sot moetwillens wil behouwen.
De weerelt is ons oock een spiegel algemeyn,
Daerin wy moogen sien hoe vuyl, besmet, onrein
Wy sijn ten aensien Goodts, volcomen schoon met waerheyt;
Maer spusel van hovaert bevleckt de spiegels claerheyt.

76.

CONVERTE OCULOS.

Ce sot, laissant la tres vive fonteine,
Se cave un puits, qui l'eau ne peut tenir;
Dont tout le mieux qui lui puisse venir,
C'est que son temps il pert avec sa peine.
Ainsi pour vray l'entreprinse est tres vaine
De ceux, qui vont hors Christ chercher recours.
Christ est la source et la vraye fonteine;
Lui seul est tout, d'autre n'avons secours.

Dees sot laet onbedacht de leevende fonteyn,
Daeruyt hy drincken mach, soet-smaeckend water rein;
Verslijt sijn tijt om niet, in swaer en moeilyck slaven,
Om een stinckende poel en dode put te graven.
D'aenslagen sijn van hun ydel, vergeefs, en mis,
Die soecken, buyten Crist, 't gheen daer niet buyten is;
Hy is de waere bron des Levens en, ten korsten,
Die wt hem drinckt sal inder eeuwicheyt niet dorsten.

77.

TIBI IMPUTA.

L'homme qui tient tousiours son cœur au monde,
Soy-mesme enterre en la fosse qu'il cure,
Et n'en sent rien, car en bombance abonde,
Mais asses tost en payera l'usure.
Satan le tient lié de chaine obscure,
Ployant son col, que haut il ne regarde,
Tant que la fosse ait sa droitte mesure,
Lors tombera qu'il ne s'en donra garde.

De mensch die staech sijn hert de boose weerelt gheeft,
Begraeft hem selfs en maeckt de kuyl daerin hy sneeft;
Hy denckt niet eens, dat pracht en overvloedich pralen
De schalck' aenlockster met groot woecker doet betaelen.
De Duyvel keetent hem onsienlyck by de krop,
En treckt hem dat hy 't hooft niet eens can bueren op.
Als dan de gracht is diep, door sijn ghestadich wercken,
Soo valt hy bof! daer in, eer dat hy 't eens can mercken

78.

DIFFICILIS EXITUS.

Le mal qui est de long temps amassé,
Se vient en fin reduire en apostume,
Puis, estant meur et du doigt fort pressé,
Vuide dehors, mais non sans amertume.
Ainsi le vice, assemblé par costume
Dedans le cœur, n'en sort pas aisement,
S'il n'est pressé du doigt vif, qui alume
Le sentiment d'amour ou iugement.

Als vuylicheyt vergaert, allensjens meer en meer,
Int lichaem van een mensch en wert een quade sweer,
Men moet wanneer s'is rijp, om erger nog te schuwen,
Al ist met groote pijn, daerwt de etter duwen.
D'ondeuchden door ghewoont versamlen in ons hert,
Sy ruymen oock niet licht, maer vaeck met wee en smert;
Druckte Godt die niet wt, wiens vinger kan ontsteeken
Verstant, oordeel, en lieft, wy bleven vol ghebreeken.

79.

FULCRUM OPTIMUM.

Tout homme en soy est si lache et debile,
Qu'il a besoin d'estre appuyé d'en haut.
Moise estoit sainct homme et bien habile,
Mais au besoin autre force luy faut;
Or, pour pourvoir à cestuy sien defaut,
Fut soustenu et sur la pierre mis;
Lors Israel veinqnit l'ennemi caut.
Fondés sur Christ veincrons tous ennemis.

De mensch helaes! die is int quaetdoen soo verwent,
Dat hy hem selven niet can houden overent;
't En sy dat Cristus helpt sijn swackheyt onderstutten,
Hy soude eeuwichlyck in sonden sitten dutten.
Moses, die heylich van Godt selver wert ghegroet,
Most luenen of hy wert oock moede van het goet;
Ghestut so badt hy Godt en doe won Israhel.
Op Crist verwinnen wy Sond, Duivel, Doot, en Hel.

SIC DEMUM PURGABITUR.

Dieu, qui promet refondre nostre escume,
Ostant ce plomb au bon metail contraire,
Monstre qui est cestuy-la qui presume
Ouvrer de soy rien qui luy seust complaire;
Car puis qu'il faut le refondre et refaire,
Voire convient estre nay derechef,
On voit asses quell' œuvre lon peut faire
Sans avoir foy, qui nous conioint au chef.

't Gout, eert ghesuyvert is, is niet van sulcke waerde
Als 't geen gesmolten en ghereynicht is van aerde
En ander snoodt metael. Al meent de mensch te met
Iet goets in hem te sijn, tis nochtans vuyl besmet
En moet gheloutert sijn; ten sy hy wert herbooren,
Gesmolten, en geschuymt, hy soude gaen verlooren.
Het schuymspaen ist gheloof, dat sijn ondeuchden schift
En wt werpt van het goet, en hem in Cristo grift.

81.

BEATI MUNDO CORDE.

Non sans raison le Seigneur attribue
Beatitude à qui est net de coeur;
Mais notez bien, que d'enhaut distribue
L'eau qui le lave, ostant tache et laideur.
Ce lavement est l'Esprit du Seigneur
Au sang de Christ, qui seul nous regenere,
Reforme, et fait que sommes bonne odeur
A Dieu par Christ, ce qu'autre n'eust peu faire.

Die met vertrouwen nae den Hemel heft sijn hert,
Ernstich bidt en begeert dat het ghesuyvert wert,
Die sal God mildelyck en overvloedich deylen
Water, dat reynicht alle smetten, vlecken, feylen.
D' heylighe Geest ons baedt in 't bloet van Jesus Crist,
Dat ons herbaert, hermaeckt, en onse sondt wtwist,
Maeckt ons tot goeden reuck voor Godt, den Heer almachtich.
Cristus doet dit alleen; niemant is aers soo crachtich.

82.

QUAS IAM QUÆRAS LATEBRAS.

Si l'homme estoit en soy tout resolu,
Que Dieu voit tout et les plus fins cœurs sonde
Jusques au fond; il ne seroit pollu
Par tant de fois aux ordures du monde;
Mais sa raison, sur laquelle il se fonde,
Lui dit tousiours: Penses-tu qu'il le voye?
O fol, ton sens, où ton erreur abonde,
Te fait entrer où n'a sentier ne voye.

Soo d'onbedachte mensch ontwijffelyck vertroude,
Dat Gode al sijn doen en voornemen aenschoude,
Jae peylde met sijn hant sijns hertsen gront te met,
t' En soude niet met soo veel sonden sijn besmet;
Dan sijn verkeert vernuft daerby hy t' al wil meten,
Dat seyt hem staech: Godt cant juyst altemael niet weten,
O sot! wat dat ghy doet; men can wel licht vermoên,
Dat hy ghenoech met sijnen hemel heeft te doen.

83.

RESISTITE FORTES.

On voit asses combien grandes alarmes
Satan, le monde, ont iusqu'ici livrez
A tous Chrestiens; mais, comme bons gensdarmes,
Resistez forts par foy; car delivrez
Serez bientost de ces fols enyvrez
Du sang des saincts, qui crie à Dieu vengeance.
Ainsi par foy Christ, vostre chef, suyvrez;
Voyci, il vient; courage en patience.

Op, op! ghy Cristenen ter wapen, met ghewelt
Coomt u de Duyvel en de werelt nu te velt,
En levert storm op storm; maer wederstaetse crachtich,
Door vast gheloof, dat hun maeckt weerloos en onmachtich.
Soo sult ghy raeken strack de sotte dronckerts quijt
Van t' bloed der heyligen, dat aen Godt wraecke krijt.
U Hooft en Cappiteyn wilt mannelyck natreden,
Hebt moet, verwacht; Hy koomt, die voor u heeft geleden.

IBI LICET ESSE SECURIS.

Comme la poule assemble sous ses ailes
Les poulets siens, du Milan les gardant,
Ainsi aussi le Seigneur ses fideles
De l'Antechrist, leur ennemi mordant.
Le Chrestien soit à ceci entendant,
Que si ailleurs il cherche seureté,
Cuidant fuir, il tombe sous la dent
De l'ennemi par sa temerité.

De Hen vergaert en deckt onder haer vleugels trouw
Haer kieckxkens, als sy siet de roof-gerighe Wouw;
De vroomen sullen oock aen Cristus hulpe vinden,
Als haer den Ante-Crist, hun vyant, wil verslinden.
Ach menschen! leert met ernst doch mercken en verstaen,
Dat ghy sijt buyten Crist ghevangen en verraen;
U onbedachtsaemheyt moet ghy dan duier becoopen,
Ghy wert uws vyants buyt; ghy kent het niet ontloopen.

85.

SIC FRAUDIBUS SCATENT EORUM DOMUS.

Comme d'oiseaux les cages sont remplies,
Ainsi aussi les maisons des pervers
D'iniquitez, fraudes, fureurs, folies
Remplies sont, troublans tout l'univers.
Ils vont guettans les iustes de travers,
Pour les surprendre et leur porter dommage;
Mais Dieu les tient dessous sa main couvers,
Et tost cherra sur les malins orage.

Gelijck de vogels, die men gaet in kouwen setten,
Om locken anderen die op t' bedroch niet letten,
Soo sijn de huysen van de boosen vervult och!
Tot al de werelts schae, met ondeucht en bedroch;
Die leggen laegen, jae, die hebben groot verlangen,
Onder gheveynst ghelaet, d' eenvoudigste te vangen
En te verderven. Maer Godt jaechtse met sijn hant
Ver van die stricken, en hoedt haer voor schae en schant.

86.

SUFFICIT.

Ces coupes sont pleines, grande et petite,
Et ne pourroient rien tenir davantage;
L'une pourtant n'est ne l'autre despite,
Pour se voir moins et à l'autre avantage.
Les saincts aussi, au celeste heritage,
Si l'un a moins et que l'autre en ait plus;
Sont neantmoins contens de leur partage;
Car remplis sont de gloire tous esleus.

Dees koppen ongelijck, d'een groot en d'aer wat min,
Sijn beyde boorde-vol, dat daer niet meer mach in;
De kleyn' sal op de groot' niet smalen stuirs noch spytich,
Sijn volheyt hem vernoecht, is d'ander niet verwytich.
Soo sijn de heylgen, in des hemels erffenis,
Hoewel de een wat meer en d'aer wat minder is,
Te vreên met het ghedeelt dat Godt haer heeft ghegeven;
Want sy sijn heel vervult met vreucht van 't euwich leeven.

87.

SCIENTIA INFLAT.

Pour avoir leu longuement l'Escriture,
L'homme souvent en vain se glorifie;
Car science enfle, et qui n'a que lecture,
N'a pour cela l'Esprit qui vivifie,
Ouvre le sens, et le cœur mortifie,
Chassant d'iceux tenebres d'ignorance.
Où est l'esprit, charité edifie;
Où il n'est point, il n'y a qu'arrogance.

O, opgeblasen mensch! ten heeft niet te bediên,
Dat ghy, met u vernuft, hebt wel te deech doorsiên
De heylighe Schriftuir; men rept niet van een tittel,
Ghy weet fluckx, waer het staet, int hoeveelde cappittel;
Maer dat is niet ghenoech, o sot! de Letter doot,
Jaecht wech de duysterheyt die by u is so groot;
De Geest maeckt leevent en de Liefde moeter weesen,
Die sal u van 't ghebreck, vermetenheyt, gencesen.

88.

EX CORPORE RUINA.

Ce beuf est gras, et pourtant il se fache
Quand l'aiguillon le pousse à travailler;
L'homme enrichi à bien faire est si lache,
Qu'il ne vaut rien, si Dieu, pour l'esveiller,
Ne vient à poinct quelque coup luy bailler
De l'aiguillon d'affliction poignante,
Pour l'inciter à prier et veiller;
De lache cœur se part l'ame dolente.

Een os, die vet is en den vollen houw ghewent,
Noecht qualyck als men hem door dwang ten arbeyt sendt;
Een mensch, die rijck is en in weelde ruym gheseten,
Souw Godt, sijn eeven-mensch, en weldoen wel vergheten.
Maer Godt, die 't al om best en niet en doet om niet,
Weckt dit vaeck op door ramp, tegenspoet, en verdriet,
En dat beweecht haer dan tot waecken, bidden, clagen;
't Benaut hert maeckt de ziel ootmoedich en verslagen.

DESIDERANS DISSOLVI.

De grand desir d' aller bientost à Dieu,
Cestuy se voit presque sorti du monde;
Crainte de mort en son endroit n'a lieu,
Ainsi qu'elle a au cœur sale et immonde.
La mort n'est plus au Chrestien saint et monde,
Qu'un doux passage à conduire à la vie
Et vray repos, où toute grace abonde;
Mais charité modere telle envie.

Dees man verlangt nae 't geen dat vele angstich vreesen,
Stapt uyt de werelt, om haest by sijn Godt te weesen;
Hy buycht sich nae de doot; die weet hy, dat hem leyt
De wech nae waere rust, heyl, vreucht, en salicheyt.
Yeder, die maeckt de doot goet of quaet met sijn leven;
De vroomen vreesen niet; de boosen siddrich beven.
O soete doot, die de geloovigen verquickt!
O bitter doot, ghy de godtloosen seer verschrickt!

NE TIBIIS CANATUR.

Quoyqu'en tout temps l'aumosne soit utile
Aux souffreteux, point ne faut de trompette
A l'annoncer, comme dit l'Euangile;
La charité de cœur, vraye et parfaite,
Ne veut tesmoins de son œuvre bien faicte;
Car il suffit que Dieu bien apperçoit,
Que l'indigent de ton bien a disette;
Le publiant son salaire reçoit.

Dan is u almoes eerst ten rechten wel besteet,
Als d' eene hant geeft dat de ander niet en weet;
Maer blaest ghy de trompet, en laet een yder hooren
De weldaet die ghy doet, dan hebt ghy die verlooren.
Godt is ghetuych en siet de wercken die ghy doet,
Ghy selfs vint oock ghetuych in u gerust gemoet;
Soo int verborgen ghy u gaet bermhertich toonen,
Godt sal't int oopenbaer u duysentfout beloonen.

91.

NOLI ALTUM SAPERE.

Cest olivier de nature sauvage,
Pour estre enté en ce bon olivier,
Ne doit pourtant s'eslever en courage;
Car de soy n'est venu s'y allier.
Ne vueille donc, Chrestien, tant t' oublier,
Que mesprises quiconque ne s'accorde
Encor à Christ, qui peut l'humilier,
Pour, comme toy, avoir misericorde.

Wanneer d' olijfboom wilt ge-ent wert in een goet
En vruchbaere olijf, die met sijn sap hem voedt,
De vruchten, die hy draecht, daer mach hy niet me brallen
Als van hem selfs; o neen! sijn cracht is niet met allen.
De sondaer, door genaet, in Cristo ingelijft,
Siet toe, dat hy verwaent hem selfs niet toe en schrijft;
Soo hy iet goets doet, van hem selfs is hy, och, armen!
Niet waert, dat Cristus sich souw over hem erbarmen.

92.

PATERE.

Quand l'homme fol est par ire enflammé,
Et vient à tort faire à son frere outrage,
Comment seroit le batu estimé,
De luy bailler à souhaït son visage?
Car ce seroit luy accroistre sa rage,
Comme le feu en le souflant 's'allume.
Que veut donc Christ de luy en ce passage? —
Qu'en patience à peine on s'accoustume.

Wanneer de sotte mensch ontsteken is tot quaet,
En brant van gramschap, soo dat hy sijn broeder slaet
Aen d' eene wang, sal hy hem d' ander dan toe keeren?
Neen! want dat was maer om sijn toren te vermeeren;
Ghelijck het vier meer brant en hoger vliecht in top,
Wanneer het door de wint wert stijf geblaesen op.
Waerme volbrengt men dan dees wet, na Goodts behagen? —
Maer, dat men lijdtsaem en patiëntich leert verdragen.

93.

QUID VERO AGIS.

Rien ne voyons si clair que le soleil,
Et cestuy veut sa clarté augmenter;
Ainsi font ceux un erreur tout pareil,
Qui osent tant encore se vanter,
Qu' ils ont voulu authorité prester
Aux saints escrits pour les rendre authentiques,
Et du soleil les forces augmenter;
Mais tel erreur loge en cœurs heretiques.

Het klaerste dat de mensch oyt scheen in sijn ghesicht,
Dat is de schone son, die al de werelt licht:
En dees wil met een toorts sijn claerheyt noch verrijcken,
Wiens licht daerby verdooft en voor de son moet wijcken.
Het Evangely, dat Cristus beschryven liet,
Goodts Geest ghetuycht daervan, 't hoeft ander tuygen niet;
Menschen goetvinding gheeft dees son geen meerder crachten,
Dees dwaeling rust int hert en kettersche ghedachten.

FACILE DIFFICILE.

De Dieu la voye est droite et trespolie;
Le iuste y passe et le meschant trebusche,
Qui fait cela? son orgueil et folie,
Qui d'un festu fait une lourde buche.
L'homme endurci les saints escrits espluche,
Non pour desir de gloire à son Dieu rendre,
Mais pour remplir sa sotte coqueluche
De mots obscurs, pour l'innocent surprendre.

De wech, die nae Godt leyt, is effen, recht, en slecht;
De vrome lustich gaet, de boos ghevallen lecht.
Wat is hem inde weech? sijn hoovaerdighe sotheyt
Stoot aen een veseltge en seyt dat daer een block leyt.
Soo ondersoeckt de Schrift de boose mensch verhart,
Niet met begeerte dat Goodts eer verbreydet wart;
Maer om vervallen eygen eerzuchts groot verlangen,
Door duyster woorden, om d'eenvoudighe te vangen.

SED EX ME.

Qui de soy cuide entendre et bien ouir
La voix de Dieu, n'a rien que fol penser;
Tous sommes sourds, dont ne savons iouir
Du doux accord, qu'en nous veut compasser,
S'il ne luy plaist de son sainct doigt perser
Jusques au fond l'oreille interieure;
Lors l'entendrons et l'orrons sans cesser,
Qui n'a ce don, tousiours sourd il demeure.

Die hem laet duncken, dat hy kan verstaen en hooren
De stem van Godt, in sijn vervuylde dicke ooren,
Die is verdoolt; want ww soo lange doof sijn, tot
't Inwendich oor gheraeckt wert van de goede Godt;
Dan hooren wy 't musijck van Gods Woort ackoorderen
En vloeyen in ons ziel; dan leeren wy Godt eeren,
En luystren vlytich toe nae 't geen hy ons ghebiet;
Maer raeckt hy ons niet aen, soo hooren wy gans niet.

96.

FRUSTRA.

Comme le vent souvent nous bat l'oreille,
Et n' attaint point iusqu'au dedans du cœur,
Ainsi la voix du grand Dieu, nompareille,
N'a dedans nous ne force ne vigueur,
Si nostre cœur n'est touché du Seigneur,
Pour en chasser toute incredulité;
Et sans l'Esprit de Dieu, nostre enseigneur,
Nous n'en tirons aucune utilité.

De wint blaest in ons oor en vliechter weerom uyt,
Soo oock de stem van Godt; wy hooren wel 't geluyt,
Dan laes! ten dringt niet duer, het hert en kant niet voelen,
D' ondeuchden daer te dicht om dringen en krioelen;
Maer als ons herte van Goodts vinger wert gheraeckt,
Hy t' ongeloof verjaecht en ons gelovich maeckt;
Dan hooren wy Gods Geest, ons onderwijser, vlytich;
Want sonder die is ons gheen leeringe profytich.

97.

DISCITE.

Quant le figuier met hors son rameau tendre,
Vous cognoissez que prochain est l'esté;
Ainsi devons semblablement entendre
Ce que par Christ monstré nous a esté.
Nous donc, voyans l'Euangile planté
Les plus meschans convaincre en toutes sortes,
Ainsi qu'avoit promis la Verité,
Soyons certains que Christ est à nos portes.

Door ondervindinge weeten en seggen wy:
De vygheboom loopt uyt, de somer is naeby;
Soo kunnen wy wel sien, indien wy willen mercken,
Dat Cristus' koomste naeckt, aen sijne wonderwercken;
Wy sien, hoe dat sijn woort verbreyt wert en geleert,
De grootste godtloosen verwonnen en bekeert;
Hy sent de waerheyt, die belooft is aen den vroomen;
Wy sijn verseeckert, dat nu Cristus haest zal komen.

ETIAM USQUE AD QUARTAM GENERATIONEM.

Ce grand vieil loup et la louve nuisante
L' homme ne veut abatre seulement,
Mais aussi veut la race, si meschante,
Des louveteaux estaindre entierement.
Dieu dit aussi, que rigoureusement
Il punira les enfans et la race
De l' homme, qui le sien commandement
A en mespris, et ne cherche sa grace.

Als d'oude wolf en de wolfinne sijn verslaegen,
En rust dees herder niet, maer gaet hun jongen jaegen,
Om dempen tenemael dat schadelyck gheslacht,
Daer men doch niet als schae en hinder af verwacht.
Godt seyt alsoo: Ick wil, streng en sonder ghenaede,
Straffen int vierde lit de kinders van den quaede,
Die mijn ghebot versmaet en lasterlyck veracht,
En niet met waer berouw nae mijn ghenaede tracht.

99.

VENITE.

A haute voix de trompe Christ assemble
Des quatre vents à soy tous les fideles;
Partout s'entend, dont l' adversaire tremble,
Car elle adiourne à bref jour les rebeles;
A recevoir les peines immortelles;
Et les esleus à la possession
De Christ, des cieux, des ioyes eterneles;
Aux seuls croyans promet salvation.

Door de trompets-gheblaes en luyde styve stem,
Van de vier winden soo vergaert Cristus tot hem
Al sijn gheloovighen, die eeuwich sullen leeven;
Die luydt het soet, maer ach! hoe angstich doet het beven
De quaeden, die op desen rechtdach moeten gaen,
Om nae haer wercken boos rechtvaerdich loon t' ontfaen.
Dees dach, die wert verhoopt van al Goodts uytvercooren!
Dees dach, die wert ghevreest van al die gaen verlooren!

100.

PATIENTIA VINCIT OMNIA.

Partout on sent les espines poignantes,
Et ne peut nul, fors Dieu, les amortir;
Mais dans le lict sont plus qu'ailleurs piquantes,
Car de plus pres elles se font sentir.
Parler en peut, et au vray, sans mentir,
Qui a gousté, que vaut affliction;
Mais ceste-ci fait le cœur hors partir,
Quand pour amour on rend oppression.

Wie dat een dooren roert, doet se met steeken leet;
Pickt met haer scherpe spits wel door een dubbelt cleet;
Vint men die dan int bedt, daermen sich meent, met lusten,
Gheheel ontkleet, seer sacht en mackelyck te rusten,
Daer quetstse aldermeest. Doorens-ghelijck de haet
Steeckt vinnich, waerse coomt, en doet aen yeder quaet,
Maer meest int Houlyck, daerse t' saemgegroeyde herten
Van een treckt, en, voor lieft, brengt pijnelycke smerten.

AANTEEKENINGEN.

1. In de laatste regels heeft hier eene verwisseling van enkel- en meervoud plaats, gelijk die ook later (bijv. in 9, 10, 45, 71) en elders, in dien en vroeger tijd dikwijls voorkomt.
2. reg. 6 lees: *mosten* voor: moeten; evenzoo 54. 4 *most* voor: moet.
3. reg. 2 lees: *sandt*, den ouden vorm, voor *sondt*.
4. *wicken*, bewegen. Wij zeggen nog *verwikken* en *verwrikken*. Verg. 10 en 38. *onverwickbaar*.
6. *niet;* wij zeggen thans *niets*. Zie ook later herhaaldelijk.
7. *boeten* (het vuur), aanstoken; fransch: *bouter*.
8. *baert sy*. Waarschijnlijk heeft zich ANNA ROEMERS door 't vrouwelijk geslacht van het fransche *foy* of door de vrouwelijke prentverbeelding tot deze vervrouwelijking van het geloof laten verleiden. Reg. 6 lees: *liefdt* voor: liefde, en verg. op 18.
10. reg. 4 lees: *onverwickbaer*, en verg. op 4.
11. *dulle*, dolle, woeste.
12. reg. 7 lees: *vol ellendt*, *vol leedt*, *vol druck*, *vol clagen*.

13. *leér*, van *ledder*, *ladder*. Het Zinnebeeld stelt een man voor, klimmende op een ladder, die in de wolken reikt, uit welke hem een hand wordt toegestoken.

15. reg. 5 lees: *roept se.*

17. *verdt*, voor *verde*, thans verouderde vorm van *verre*.
Hoeseer hy woeden; lees: hoeseer sy woeden.

18. *onkunt* voor onkunde; zoo 17. *verdt* voor *verde*, elders *liefdt* of *lieft* voor: liefde, *sondt* voor: zonde, *weeldt* voor: weelde, *waerdt* voor: waarde, enz. Reg. 8 lees: *Woorden, die.*

25. *veraest*, verlokt, geboeid.

27. reg. 3 en 4 lees: *mensche* en *wensche.*

28. *rocken* voor: rukken; even zoo 71. *gerockt*. *Goom nemen*, acht geven.

29. *cuent*, kunt.

30. *De conink van u Landt*, KAREL IX; de eerste fransche uitgave is van 1571 en dus van voor de Bloedbruiloft.

31. *schied niet*, geschiedt niets.

32. *eenswillens sterke lijn*, de sterke band der eenswillendheid of eendracht. *Goodts-vrucht*, vreeze Gods; later tot één woord geworden: *Godsvrucht*.

34. reg. 2 lees: *vol fenijn.*

35. *lijkwel*, evenwel.

37. *tantwaetrich*, watertandend; even zoo 51. *nietweet*, waar men gewoonlijk *weetniet* zegt. — *verleurt*, verbeuzelt.

38. *onverwickbaer*, zie op 4. — *vermom*, voor mom, vermomd.

40. *wachten*, hoeden, behoeden.

41. *eerstgeboorte*, hier voor: eerste geboorte.

42. reg. 7 lees: *vergeefs*, even zoo vroeger *trots* voor: trotsch.

43. *coever*, thans geheel verouderd voor: overvloed.

44. *werdy*, wordt gij.

45. *verwonderen*, verouderd voor: *zich verwonderen.*
hy hem siet; thans: hij zich ziet.

47. *gauw*, oplettend.

50. *quellich*, lastig.

53. *mottich West*, stoffig, modderig West; even zoo zegt men nog thans: *motregen* voor *stofregen; turfmot* voor *turfmolm* (van 't oude *moude*, aarde, stof, verwant met het Eng. *mud* en ons *modder*.) *Kaldt*, praat. Reg. 8 lees: *vrintschap.*

54. reg. 7 lees: *sijn ongheloof.*

55. *slechte*, eenvondige. *Veracst*, verlokaast zich, verzaadt zich aan het lokaas der ondeugd. *Waer dat*, eene woordvoeging, die wij in het dagelijksche gesprek nog wel hooren bezigen.

56. Reg. 1 lees: *des werelts.* Reg. 8 lees: *Die Christus niet en ken, noch niet wil kennen leeren.*

61. 7 lees: *sijn* voor: fijn.

62. 4 lees: *niet met allen.*

63. *onnozel*, onschuldig; *eenvuldig*, eenvoudig.

67. *quellen*, voor kwelling. Het werkw. voor het naamwoord, wegens het rijm.

68. *ondieft* of *indieft*, aardig, net; van het Angelsaxisch *dafan*, *deof*, passen, behooren. Verg. DE VRIES op *Warenar*, bl. 172.

69. *deuchden licht*, lichte deugden. — De samenvoeging der beide laatste regels is gedrongen; er behoorde noodwendig een *hy* achter *Dat.*

74. *dreyt*, draait.

75. Gedrongen samenstelling der beide eerste regels.

81. *Niemant is aers* voor: niemand anders is.

82. *Gode*, verkeerdelijk voor: God, wegens de maat. *Sijns Hertsen*, verouderde vorm voor *zijns harten.*
vernuft, in zijn oorspronkelijke beteekenis van *verstand* (Duitsch: *vernunft*).

84. *roofgerighe*, roofgierige. — *kent* voor *kunt*, gelijk reeds vroeger.

85. *om locken*, oorspronkelijke maar thans veranderde woordvoeging voor: om te lokken. *Kouw*, kooi.

88. *den vollen houw*, goede verzorging.
89. *siddrich*, siddrend.
93. *wiens licht*, nam. dat van de toorts.
94. *veseltge*, vezeltjen.
95. reg. 3 lees: *want wy*.
99. *van de vier winden*, Gallicisme.
100. *wie dat*, zie boven 55, op *waar dat*.
